

EPOHA ZDRAVLJA

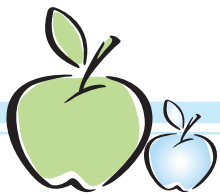
BROJ 25. GODINA XVI. ZAGREB, SRPANJ 2023.

HRVATSKA MREŽA ZDRAVIH GRADOVA

Ljudi u središtu

Ranjive skupine u zajednici

Uvodnik

Kad je 2019. godine Europski ured Svjetske zdravstvene organizacije otvorio 7. fazu projekta Zdravi grad (2019. – 2024.), Hrvatska mreža zdravih gradova (HMHZ) odabrala je promociju pravičnosti, odnosno **ulaganje u ljude kao prioritet u razvoju lokalnih politika i strategija**. Najbolje smo mogli steći uvid u napredak pri implementaciji „velikog“ cilja dobivanjem mišljenja od članova Mreže o tome koliko smo kao zajednice povećali svoju uključivost prema osobama koje najčešće zaboravljamo.

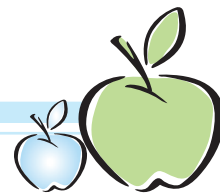
I tako je ovaj, 25. broj Epohe zdravlja posvećen ranjivim skupinama u zajednici. U dvadesetak priloga u kojima su opisana iskustva gradova i županija, saznat ćete **kako je moguće ulagati u ljude i osigurati da nitko nije zaboravljen**. Ovo nisu samo prikazi uspješnica, već i problema s kojima su se uključeni dionici susretali i s kojima se susreću. Svaki od ovih priloga ima posebnu vrijednost jer strateški dokument prevodi na jezik operativne razine, daje odgovor na pitanja ŠTO i KAKO? Prilozi koji slijede naglasak stavljaju na prepozna-

vanje potreba i razvoj intervencija koje su odgovor na prepoznate potrebe. Autori priloga voditelji su udruga ili projekata koji prepoznaju potrebe i visoko su motivirani za njihovo rješavanje, ili su djelatnici lokalne samouprave koji im u tome pomažu. Svaki od ovih priloga opisuje konkretne načine rješavanja izazova u realnosti vlastitog okruženja – od traženja i dobivanja podrške, umrežavanja, pronalaženja mogućnosti financiranja do postizanja održivosti programa. **Inkluzija** je najčešće spominjana riječ u tekstovima autora koji opisuju projekte namijenjene djeci s poteškoćama u razvoju, emocionalnim, intelektualnim poteškoćama, autizmom, problemima u ponašanju, ili odrasle osobe s mentalnim poteškoćama ili beskućnike. Na pitanje KAKO odgovaraju: osnaživanjem, sudjelovanjem, partnerstvom za zdravlje i transformacijom pružanja usluga. U tekstovima autora djelatnika lokalne samouprave najčešće je spominjana riječ **sinergija** (umrežavanje upravnog, društvenog i građanskog sektora, razvoj partnerstva i intersektorska suradnja).

Prilozi ovih gradova i županija primjeri su kako politikom **ljudi u središtu** omogućiti razvoj inkluzivnog društva. Je li to moguće ostvariti brzo i lako? Nije. Da se poslužim riječima našeg velikog humanista profesora Slobodana Langa koji je 1987. u Zagreb „doveo“ projekt Zdravi grad: „Suočavajući se s izazovima vremena i predvodeći akciju već dugi niz godina, razvijamo zdravstvenu politiku – idejama, istraživački, umrežavanjem, edukacijom i svakodnevnom praksom. Djelovanjem smo akumulirali veliko iskustvo i postigli mnogo. Bili smo, sada smo i bit ćemo jaki. Ne bojimo se budućnosti. S radošću dočekujemo nove izazove. Pomažući potrebitima, učimo – time i sami postajemo bolji ljudi.“

Hvala svima koji su s nama u ovom broju Epohe zdravlja podijelili svoje stavove, znanje i iskustvo.

Prof. dr. sc. Selma Šogorić,
glavna urednica
ssogoric@snz.hr

Osnaživanje djece kroz ples – rasplesani razredi

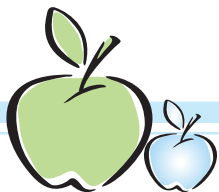
Projekt *Osnaživanje djece kroz ples – rasplesani razredi* autorski je preventivni projekt osmišljen u Osnovnoj školi Poreč uz podršku stručnog tima Zdravog grada Poreča. Osmišljen je prije trinaest godina kao zabavna aktivnost bliska mladima. Podučavanje mladih plesnim vještinama dodatno ih osnažuje u cilju izbora društveno prihvatljivih oblika ponašanja. Pomaže djeci da prebrode socijalne barijere, unaprijede komunikaciju s vršnjacima, da grade koheziju razrednih odjela, da se na drugačiji, opušten način povezuju sa svojim razrednicima te da jačaju samopouzdanje. Od početka je cilj projekta bio da škola, osim mjesta za učenje nastavnog gradiva,

postane mjesto usvajanja vještina za život i mjesto zabave, dobrog raspoloženja i plesa. Iz inicijalnog projekta za poučavanje učenika plesu razvio se segment projekta *Rasplesani odmori – ples roditelja i djece*. Projekt je predstavljan jedanput godišnje javnim nastupom na kojem pleše 400-tinjak djece u generaciji. U projekt su uključeni svi 7. i 8. razredi OŠ Poreč, OŠ Finida i OŠ Bernardo Parentin iz Poreča. Tijekom 3 godine pandemije COVID-19 projekt nije provoden. U razdoblju nakon pandemije, tijekom 2023. godine, iz ovog je projekta proizašao i projekt *Rasplesani vrtići*.

Kontekst okruženja u kojemu se formiraju mlade obitelji i rastu djeca 21. sto-

ljeća, obiluje rizicima za njihov zdravi razvoj. Život 21. stoljeća karakteriziraju promjene, složeni odnosi i zahtjevi za brza rješenja u različitim područjima života i rada. Mladi se promjenama prilagođavaju znatno brže od odraslih. Istovremeno, izloženi velikom broju utjecaja u brzom ritmu, mladi su u većem riziku da posrnu u neko od neprihvatljivih ponašanja. Obitelji gube svoju odgojnu funkciju. Trka roditelja za materijalnim dobrima često onemogućava dovoljnu posvećenost roditelja djeci i obiteljskom životu. Poreč kao razvijeno turističko središte karakterizira stresan način života pojedinaca i obitelji te neujednačen ritam rada, funkcioniranja i zabave – zimi i ljeti.

Pandemija je dodatno oslabila mnoge obiteljske sisteme egzistencijalnim i drugim strahovima koji su se odrazili i na djecu. Radeći i stvarajući u brzom dinamici, roditelji gube kontakt i nadzor nad djecom što pogoduje lošim i neskladnim obiteljskim odnosima. U pandemiji su roditelji dodatno gubili „utruku“ i s tehničkim pomagalima (boravak djece uz računala). Sve navedeno višestruko je povećalo rizik od razvoja različitih oblika neprihvatljivog ponašanja i/ili emocionalnih teškoća (ovisnosti – cigarete, droga, alkohol, kockanje, ovisnosti o televiziji, računalima, mobitelima, društvenim mrežama, nasilje, agresija, anksiozno-depresivni poremećaji, teškoće adaptacije i dr.).

Mladi su, tijekom odrastanja, vrlo ranjiva skupina. Važno ih je osnaživati i usmjeravati zdravim životnim izborima, prihvatljivim načinima zabave, počuvati odgovornom donošenju odluka, pomoći im da biraju prosocijalna ponašanja. Poreč godinama ispituje potrebe mladih i prepoznaje važnost ulaganja u tu osjetljivu ciljanu skupi-

nu. Generacijski obuhvat preventivnim programom može imati zaštitni karakter i podržavati formiranje identiteta, razvoj socijalnih vještina, prevladavanje socijalnih barijera te podupirati zdrave životne izbore. Ples je aktivnost bliska mladima, socijalno poželjan način zabave u kojoj su povezivanje i interakcije veoma važne. Ples je sredstvo koje potiče djecu da prebrode socijalne barijere, unaprijede komunikaciju s drugima, da usvoje manire lijepog ponašanja, unaprijede neverbalnu komunikaciju te da jačaju samopouzdanje. Ples zadovoljava dječju potrebu za kretanjem, ali i potrebu za pripadanjem, zabavom, slobodom. Porečki program *Osnaživanje djece kroz ples – rasplesani razredi* izravno je usmjeren generacijskoj podršci, rastu i razvoju mladih kroz plesnu edukaciju. Edukacijom su u prvoj postpandemijskoj godini 2022./2023. obuhvaćeni svi porečki 7. i 8. razredi, ukupno godišnje 400-tinjak djece. Djeca u programu uče klasične i latinoameričke plesove (merengue, engleski valcer,

tango, rumba, cha-cha-cha) u sklopu 8 plesnih radionica po razredu koje vode plesni pedagozi iz Plesnog centra Studio iz Pule. Program po razredu uključuje i tri radionice za unapređenje socijalnih vještina i samopoštovanja koje vode stručni suradnici škola (psiholozi, pedagozi). Do mladih je često potrebno doprijeti na razne načine u nastojanju da se ponudi zdrav izbor ponašanja. Program je na specifičan način djelovao na povučene i introvertirane mlade osobe do kojih se ne može jednostavno doprijeti klasičnim metodama rada. Program je procijenjen posebno važnim za inkluziju socijalno povučenijih pojedinaca u razrednu dinamiku i društvo uopće te za jačanje razredne kohezije svakog razrednog odjela.

Slični se projekti realiziraju u školama u Velikoj Britaniji gdje je odgojni ples uvršten u nastavni plan općeobrazovnih škola prema tzv. Labanovoj metodi (*Miletić A., Umjetnost pokreta*), a projekt *Rasplesani razredi* se spominje i realizira širom Sjedinjenih Američkih Država te

u Kanadi i Švicarskoj. Stručnjaci govore o pozitivnim učincima plesa: „Od davnina su ljudi zapažali da ples može imati dva suprotna učinka: on može uzbuditi i potaknuti emocije, a može ih i smiriti – to je dvostruka moć plesa za koju su znali i vlastodršci starih kultura pa su se njome koristili za upravljanje raspoloženjem masa, a danas se koristi u suvremenoj psihoterapiji. Dvostrukim učinkom plesa možemo se odlično koristiti u radu sa djecom u školi. Suviše bučne i dinamične razrede ili pojedino dijete možemo odgovarajućim plesom smiriti, dok se pasivni, lijeni razredi mogu plesom stimulirati na veću budnost i živahniju aktivnost“ (Maletić A., *Pokret i ples*).

Socijalna i fizička izolacija tijekom pandemije, neodržavanje nastave uživo te komunikacija na daljinu ranjivu su skupinu mladih učinili još ranjivijom. Pandemija je učinila vidljivijom krizu mentalnog zdravlja koja karakterizira 21. stoljeće i sasvim je sigurno utjecala na sliku mentalnog zdravlja ljudi. Djeca i mladi dobno su razvojno usmjereni jedni drugima, komunikaciji i druženju te su teško podnosili protupandemijske mjere. Živahna djeca kršila su pravila, a povučena su se djeca u pandemiji još više povukla i izolirala. Znatni porast broja djece i mladih u RH koji su tijekom pandemije razvili anksiozno depresivne slike, socijalne anksioznosti i fobije nemoguće je obuhvatiti struč-

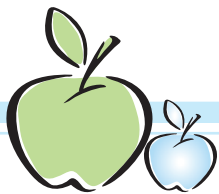
nim tretmanima profesionalaca. Stoga je povratak Rasplesanih razreda u Poreču bio pravi izazov u postpandemijskom razdoblju. Projekt se i u 2023. pokazao važnim, opravdanim i zaštitnim čimbenikom u odnosu na čitavu generaciju djece i mladih Poreča (7. i 8. razredi). Uz nešto više inicijalnih otpora socijalno izolirane djece, uz teškoće u opuštanju u međusobno direktnom kontaktu pojedine djece ili dijelova razreda, uz teškoće „dodirivanja“ rukama kod dijela djece – projekt je uspješno realiziran na zadovoljstvo škola, djece i roditelja. I ove je godine povodom 20. svibnja, nacionalnog Dana Zdravih gradova nastupalo 400 porečke djece. Procjene i samoprocjene potvrdile su unapređenje socijalnih i komunikacijskih vještina kod sve djece. Ples se pokazao posebno učinkovitim za pomicanje granica i ukidanje socijalnih barijera kod povučene i sramežljive te anksiozno depresivne djece koju stručna služba škole drugim načinima rada nije mogla pridobiti. Energičnoj djeci plesna je aktivnost pomogla u kanaliziranju viška energije, pa i školskog stresa. Posebna je vrijednost projekta *Rasplesani razredi* što u zajedničku aktivnost uključuje svu djecu, bez iznimke. Time su i ona najpovučenija djeca, koja su izolirana, u ovom projektu dobila priliku stupiti u kontakt sa svojim vršnjacima i izmjenjivati se u plesu parova. Utvrđenim ishodom projekt je

omogućio razvoj socijalnih vještina i/ili njihovo bolje kanaliziranje kod sve djece uključene u projekt. Osim evidentno usvojenih plesnih vještina, ostvareni su učinci na praćenim varijablama komunikativnosti, pripadnosti grupi, povezivanju s drugim učenicima, suradljivosti kod sve djece. Sve navedeno utvrđeno je procjenama stručne službe, samoprocjenama djece te procjenama roditelja prije i nakon završetka ciklusa za jedan razred. Izravna dobit od projekta očitovale se u stvaranju snažne razredne kohezije. Razredi uključeni u projekt pokazali su znatno veću povezanost i suradljivost nakon projekta nego prije njega u odnosu na druge razrede. Posebno je uočeno da su pojedini razredi koji su uključeni u projekt kao razredi s prethodno identificiranim teškoćama (tzv. teški razredi), nakon projekta postigli pomake i konsenzus i oko drugih razrednih tema i problema. Stručni tim projekta procjenjuje da projekt snažno potiče stvaranje tople i podržavajuće razredne klime te da u razredu ima učinak terapijske zajednice.

Nataša Basanić Čuš, ravnateljica

Zdravi grad Poreč
psihologinja – psihoterapeutkinja, mag.
javnog zdravstva
natasa@zdravi-grad-porec.hr

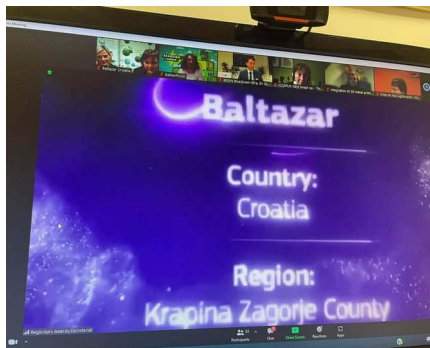

Projekt Baltazar

Projektom Baltazar osiguravaju se pomoćnici u nastavi i stručni komunikacijski posrednici za učenike s poteškoćama u razvoju u osnovnim i srednjim školama na području Krapinsko-zagorske županije. Projekt se provodi već devetu godinu zaredom i primjer je dobre prakse aktivnog uključivanja učenika i učenika s poteškoćama u razvoju u redovne uvjete školovanja u osnovnim i srednjim školama. Od početka školske godine 2014./2015. na području Krapinsko-zagorske županije provedeno je šest ciklusa projekta Baltazar, putem kojih je osigurano 578 pomoćnika u nastavi/stručnih komunikacijskih posrednika. Svake godine, mimo projekta, dodatnih 50 pomoćnika u nastavi osiguravaju udruge s područja Krapinsko-zagorske županije. Kako je potreba za pomoćnicima u nastavi veća nego što je projektom moguće osigurati, dodatnih 10 do 15 pomoćnika u nastavi osigurava Krapinsko-zagorska županija vlastitim sredstvima i uz sufinanciranje jedinica lokalne samouprave.

Provedba projekta financira se sredstvima Europskog socijalnog fonda (95%) uz sudjelovanje Krapinsko-zagorske županije vlastitim sredstvima (5%). Aktualnim se projektom Baltazar 6 tijekom šk. god. 2022./2023. osiguralo 79

pomoćnika u nastavi i 1 stručni komunikacijski posrednik za ukupno 94 učenika s poteškoćama u razvoju u osnovnim i srednjim školama na području Krapinsko-zagorske županije.

Provedbom projekta Baltazar doprinosi se poboljšanju socijalne uključenosti i integraciji učenika s poteškoćama u razvoju u osnovnim i srednjim školama u sredini u kojoj žive čime se izravno utječe na poboljšanje njihovih obrazovnih postignuća. Višegodišnja podrška pomoćnika u nastavi/stručnog komunikacijskog posrednika razvija sigurnost i asertivnost učenika s poteškoćama u razvoju u socijalizaciji s vršnjacima iz razreda, a očit je i napredak u razvijanju samostalnosti učenika. Provedbom projektnih aktivnosti stvaraju se preduvjeti za lakše uključivanje učenika s poteškoćama u razvoju u

okolinu, lakše svladavanje nastavnog procesa, socijalizaciju i razvoj, a poštujući načela različitosti i tolerancije, projekt predstavlja veliku dobrobit za društvenu zajednicu.

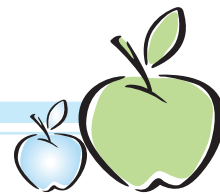
Na kraju nastavne godine u sklopu projekta Krapinsko-zagorska županija uz podršku partnera na projektu organizira završno događanje pod imenom Festivalčić kojim se slavi kreativnost, tolerancija i uključivost, a sudionici su učenice i učenici iz osnovnih i srednjih škola Krapinsko-zagorske županije. Događanje okuplja učenice i učenike s poteškoćama u razvoju i njihove kolege koji svoje škole predstavljaju putem promotivnih štandova te glazbenim, plesnim i dramsko-scenskim izvedbama.

Vrijedno je spomenuti da je značaj projekta Baltazar prepoznat i međunarodno te je 2021. g. osvojio prestižnu nagradu publike u sklopu Europske komisije Regiostars 2021. u kategoriji Pravedna Europa: Njegovanje inkluzije i antidiskriminacija.

Kristina Hlaban,
voditeljica projekta Baltazar 6

Krapinsko-zagorska županija
martina.saric@kzz.hr

Opatijski kutak za inkluziju

U druga osoba s invaliditetom Grada Opatije okuplja 123 člana s invaliditetom. U djelovanju Udruge posebnu pažnju posvećujemo skupini mladih s intelektualnim poteškoćama (Smajlići) kako bismo te ljude u što većoj mjeri osamostalili i uključili u društveni život zajednice. Djelovanje Smajlića počelo je 2014. i dosada su svladali mnoge vještine na koje smo mi, njihovi mentori, ponosni. Od male skupine od troje djece narasli smo na petnaest osoba, i to samostalnih koliko im to njihovo stanje dopušta: u korištenju javnim prijevozom, rukovanju vilicom i nožem, plivanju u moru, oblačenju i svlačenju, odlasku u kupovinu, obavljanju jednostavnih poslova i sličnom.

Financiranje Smajlića provodi se u sklopu cjeloživotnog projekta "Igram u život" te uz potporu Grada Opatije, Zdravog grada.

Već niz godina, zahvaljujući projektima i donacijama, Smajlići nekoliko dana

ljetuju u pratnji asistenata bez roditelja. Zbog čega im to omogućavamo kada imaju mogućnost uživanja u suncu i moru i u Opatiji? Za mlade s intelektualnim poteškoćama takvo ljetovanje ne predstavlja samo vid zabave, već i način da pokažu što znaju i mogu, da se osamostale, «izbruse» svoje socijalne vještine i nauče se snalaziti u novoj okolini i novim okolnostima. Sve one sitnice koje mi doživljavamo kao svakodnevnice, poput snalaženja u hotelu, traženja informacija na recepciji, odabira jela u restoranu, korištenja javnim prijevozom u novoj sredini, samostalnog oblačenja i svlačenja, samostalnosti u higijeni, njima predstavljaju iskušenje. Ljetovanja su idealne prilike da steknu osnovne vještine za snalaženje u takvim situacijama. Sve to nije moguće u potpunosti ostvariti kada borave u poznatoj okolini i među poznatim ljudima. Rješavanjem takvih naizgled jednostavnih zadataka jačaju i svoje kognitivne vještine. Isto tako, mnogi

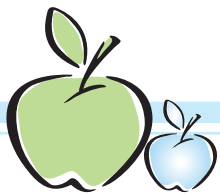
od njih osjećaju strah od nepoznatoga, posebno od odvajanja od roditelja jer to nemaju prilike češće činiti.

U sklopu projekta Opatijski kutak za inkluziju, financiranog iz fondova EU-a čiji je nositelj Grad Opatija, Smajlići su dobili mogućnost da se još više osamostale putem različitih radionica koje su vodili pedagog, psiholog uz cijeli tim ljudi. Otežavajuća okolnost bila je početak provedbe projekta upravo kada su na snagu stupile i mjere zaštite zbog pandemije koronavirusom. Uz dobru organizaciju, uza sve probleme, uspješno smo ostvarili sve projektom zadane ciljeve.

Kludia Dokozić, predsjednica

Udruga osoba s invaliditetom
Grada Opatije
ui.opatija@gmail.com

Terapija igrom Društva „Naša djeca“ Zabok

„Ostajem u igri! – Socijalno uključivanje kroz terapiju igrom“ dvogodišnji je projekt Društva „Naša djeca (DND)“, Maksimir. Partner u provedbi projekta je Savez DND Hrvatske, a financiranje je osigurano iz Europskog socijalnog fonda. Projekt se provodi u suradnji s Društvom „Naša djeca“ Zabok i za njega je osiguran program edukacije stručnjaka iz terapije igrom, a Grad Zabok nabavio je didaktičku opremu, osigurao i uredio prostor za provedbu terapije igrom te financirao superviziju. Projektom se uvođenjem inovativnih usluga želi smanjiti socijalna isključenost djece i mladih s problemima u ponašanju, djece s emocionalnim teškoćama i drugim rizičnim čimbenicima te opterećenost njihovih roditelja zbog nerazvijene mreže socijalnih usluga u Hrvatskoj. Tijekom tretmana terapije igrom dijete ima priliku raditi sa širokim spektrom materijala i metoda, poput igre u pijesku, kreativnih tehnika (slikanje, glina, kolaž), rada s lutkama i maskama, glazbom, izražavanja pokretom, biblioterapije i kreativne vizualizacije. Takva slobodna i nedirektivna igra pruža mogućnost djetetu da jača osobne potencijale, proradi traume kojima je bilo izloženo te usvoji nove, funkcionalne i prihvatljive oblike ponašanja. Koristi od samoga projekta i više su nego vidljive. Provedeno je ukupno 102 sata direktnog rada s djecom te 10 sati savjetodavnog i edukativnog rada s roditeljima. U projekt su bila uključena djeca u dobi od 6 do 10 godina. Roditelji su izrazili zadovoljstvo promjenama koje su uočili u ponašanju i emocionalnom razvoju svoje djece, iskazujući pri tome potrebu za dostupnosti takve usluge u zajednici. Napredak djece praćen je standardiziranim instrumentima te su djeca postigla vidljiva poboljšanja na području samoregulacije, izražavanja emocija i socijalnih vještina. Rad s djecom odvija se putem igre, medija koji je djeci blizak i priro-

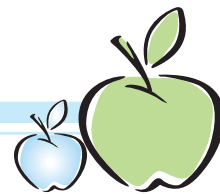

dan. Posebno nas veseli najava da bi se projekt mogao ponovno kandidirati za sredstva Europskog socijalnog fonda. To bi omogućilo dodatnu edukaciju terapeuta i proširenje načina i metoda rada s djecom tako da se obuhvate i djeca više kronološke dobi te da se organizira i grupni rad s djecom. Tendencija je da se ova socijalna usluga, jedinstvena i nova na području Republike Hrvatske, nastavi provoditi u zajednici kako bi se život najmlađih stanovnika učinio ugodnijim i kvalitetnijim.

Jasenska Borovčak i Tanja Cujzek

Društvo Naša djeca, Zabok
jasenska.borovcak@gmail.com;
tanja.cujzek@SOCSKRB.HR

Rad s djecom s poteškoćama u razvoju Udruge „Uspjeh“ Crikvenica

Udruga *Uspjeh* neprestano otvara nove mogućnosti za osobe s invaliditetom i djecu s poteškoćama u razvoju u gradovima Crikvenici i Novom Vinodolskom te njihovom širem okruženju. Već niz godina provode se individualne i grupne terapijsko-rehabilitacijske radionice, npr. logopedska, sportska, kreativna i ekološka radionica, edukacijsko-rehabilitacijska radionica, fizioterapija, muzikoterapija, hidroterapija. Programi se neprestano proširuju uzimajući pritom u obzir preferencije i potrebe osoba s invaliditetom, poglavito djece i mladih. Navedene terapijske radionice i tretmani izrazito su deficitarni, a potražnja za njima sve je veća. Na primjer, Udruga *Uspjeh* jedina provodi logopedski tretman u gradu Crikvenici i šire. Ove kvalitetne terapijske programe kojima pružamo znatnu potporu svojim korisnicima već godinama financiraju iz svog proračuna

Grad Crikvenica i Grad Novi Vinodolski. Udruzi također pripomažu donacije različitih trgovačkih društava i pravnih osoba, primjerice HEP-a, Adriagatea, Vodovoda Žrnovnice Crikvenica – Vinodol, Istarskog Vodovoda i druge.

Od 2021. Udruga uspješno provodi projekt Osobne asistencije za osobe s invaliditetom za 16 korisnika usluge. Kako se broj članova Udruge svakim danom povećava (trenutno imamo 83 člana), neprekidno se svojim programima prijavljujemo na otvorene natječajne. Ove je godine na natječaj MROSP-a Širenje mreže socijalnih usluga u partnerstvu s Gradom Crikvenicom prijavljen program Inkluzija Uspjeha čijim bi se sredstvima osigurala provedba terapijskih radionica za sve članove.

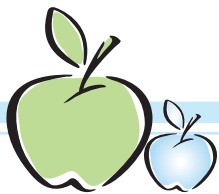
Učestalo organiziramo i razne izlete, odlaske u toplice i rekreaciju u svrhu smanjivanja stresa, povećanja zadovoljstva korisnika, edukacije i rehabilitacije. Organiziramo razna događanja,

koncerte i druženja. Među njima je koncert u povodu Dana obitelji održan 21. svibnja 2023. koji Udruga organizira u suradnji sa Srednjom školom dr. Antuna Barca i Gradom Crikvenicom. Na donacijskom koncertu sudjelovali su razni izvođači, primjerice grupa Fortunal i rock sastav Xpanic. Uz ove dvije glazbene skupine koje su nastupile bez honorara, nastupali su i naši članovi koji pohađaju muzikoterapiju Tara Turina i Dominik Bosanac koji je izveo svoju autorsku pjesmu. Sudjelovanjem i organizacijom događaja ovakvoga tipa ispunjavamo temeljne ciljeve Udruge, a to su integracija, socijalizacija i povećanje kvalitete života osoba s invaliditetom.

Andrea Tomljanović

Udruga Uspjeh grada Crikvenice
udrugauspjehgradacrikvenice@gmail.com

KBC putovnica

KBC putovnica nastala je kao pokusni projekt u suradnji KBC-a Rijeka i Udruge za skrb autističnih osoba Rijeka. Ideja je potekla iz razgovora s dr. med. Draganom Lovrovićem, našim dugogodišnjim suradnikom, dobro upoznatim s problematikom naše djece osoba s autizmom te njihovih obitelji, posebno kad je u pitanju zdravstveni sustav i problemi s kojima se susrećemo pri odlasku na preglede i zahvate u KBC, kod pedijatar, obiteljskih liječnika itd. Naš je prijedlog prihvatila dr. Karmen Lončarek koja ga je, uz suglasnost ravnatelja KBC-a Rijeka, odmah krenula praktično rješavati.

KBC putovnica u papirnatom zapisu sa QR kodom dokument je koji liječnicima i medicinskom osoblju omogućava brzi uvid u način funkcioniranja osobe s autizmom te tako olakšava pretrage i preglede, kao i moguću njegu pri boravku na liječenju. Putovnica skraćuje proces čekanja osobi s autizmom i roditeljima u pratnji jer je većina osoba s

Tjelesna težina: normalna **Apetit:** slabiji
Može li se pacijentu olakšati uzimanje hrane: dobro bi bilo izmiksati hranu
Postoje li riječi, izrazi ili postupci koji će uznemiriti pacijenta: nagli pokreti, podizanje tona glasa
Kako će pacijent iskazati da je uznemiren ili tjeskoban: stvaranjem zvukova, plačući, izrazima lica (nasmiješenost, namrgođenost)
Što pacijenta tješi kad se uznemiri ili je tjeskoban: razgovor, zagrijava
Što pacijenta tješi kad se uznemiri ili je tjeskoban: dobro je okupirati ga nečim drugim (nova igračka i sl.)
Kako pacijent obavlja svakodnevne aktivnosti - oblačenje, hranjenje, kupanje, pranje zuba, toalet: ovisan o tuđoj pomoći
Smetnje spavanja: teško zaspi
S kim pacijent živi u kućanstvu: živi s roditeljima
 Podatci su dobiveni od majke Anete Horvat

Podatke unio: dr. Mario Marić, psihijatar, subspec. biol. psihijatrije

KBC RIJEKA
 KLINIČKI BOLNIČKI CENTAR RIJEKA

PUTOVNICA ZA OSOBE S POREMEĆAJEM IZ SPEKTRA AUTIZMA

Pacijent
Hrvoje Horvat
 MBO: 123456789

Roditelj / zakonski skrbnik
Ana Horvat

UZORAK

autizmom neverbalna i ne znaju sami izraziti što ih boli i što im se događa. Osobama s autizmom i njihovoj pratnji često se pri dolasku u zdravstvene ustanove pojavljuje problem u komunikaciji sa zdravstvenim osobljem ili

drugim pacijentima koji ne razumiju njihovu uznemirenost i nestrpljenje. KBC putovnica ujedno služi kao dokument iz kojeg se vidi da su u pitanju osobe s invaliditetom te da imaju prednost pristupa liječniku.

Proces izrade putovnica počeo je zajedničkom izradom upitnika koji su kreirali i doradivali dr. Lončarek i dr. Lovrović u suradnji s Udrugom za skrb autističnih osoba Rijeka. Konačan upitnik u Google formatu stavljen je na mrežne stranice Udruge te e-mailom prosljeđen roditeljima. Na početnoj je stranici Udruge www.autizam-ri.hr izbornik s nazivom KBC PUTOVNICE, a klikom na njega otvara se upitnik u Google formatu. Temeljem odgovora u upitniku mogu se kreirati individualne KBC putovnice za svako dijete. U upitniku su pored osnovnih podataka navedena i pitanja o navikama osobe s autizmom, specifičnim ponašanjima, načinu funkcioniranja, prehrani, komunikaciji, alergijama, načinu kako je smiriti kad je uznemirena i slično. Budući da je svaka osoba s autizmom specifična i ima različite navike i načine funkcioniranja, ovim su upitnikom pokrivena bitna područja skrbi za slučaj da osoba završi na liječenju u bolnici.

Upitnik se, nakon što ga roditelj ispuni, pregledava u KBC-u i potom vraća roditelju u Word formatu kako bi roditelj mogao, ako je potrebno, još nešto dodati ili korigirati. Konačna verzija koju roditelj potvrdi, daje se u tisak, a rezultat je KBC putovnica na ime djeteta u

papirnatom formatu sa QR kodom koji liječnik može očitati i/ili unijeti u sustav i e-zdravstveni karton osobe s autizmom.

Cijeli proces od ideje do realizacije trajao je svega nekoliko mjeseci, od veljače do ljeta 2021., kada su nama roditeljima uručene prve KBC putovnice koje smo medijski promovirali i proširili informaciju o ovom projektu drugim udrugama i Kliničkim bolničkim centrima diljem Republike Hrvatske. Prikazali smo projekt i na Sajmu zdravstvenih inovacija u Zagrebu. KBC putovnica prepoznata je kao vrlo koristan dokument i mnogi roditelji iz gradova diljem RH zovu nas kako bi ovu putovnicu i oni dobili za svoju djecu.

Roditelji nam javljaju pozitivna iskustva uporabe KBC putovnica. Kad idu s djetecom na preglede i zahvate, kažu da brže i lakše sve obave, ne čekaju kod prijma jer medicinske sestre, kao i liječnici, iz KBC putovnice brzo uvide o čemu se radi, ubrzana je komunikacija, papirologija i sam zahvat ili pregled.

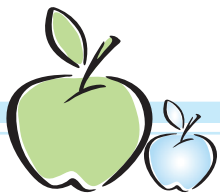
Ranije se često događalo da je roditelju bilo teško u nekoliko riječi medicinskoj sestri u prijamnoj službi objasniti stanje djeteta, zašto je nemiran, u čemu je problem, a posebno kada se uz to mora baviti i uznemirenim djetetom

koje ima ispad zbog nepoznatog prostora, gužve, većeg broja ljudi i sl. Stoga je dolazilo do frustracije i nesporazuma s obiju strana, a upotreba KBC putovnica to prevenira.

Pozitivno iskustvo uporabe KBC putovnice prenijela nam je i mama djeteta s autizmom iz Zadra koja je bila na pregledu u Zagrebu i kojoj je uporaba putovnice omogućila brz dolazak na red kod liječnika. Liječnik je bio oduševljen jer je brzo dobio uvid u stanje djeteta. Pohvale smo dobili i od mame i od liječnika.

Za sam kraj želim izraziti veliku zahvalnost dr. Lovroviću i dr. Lončarek koji su u vrlo kratkom vremenu ideju o KBC putovnici proveli u djelo i nesebično je dijele kako bi što veći broj osoba s autizmom diljem RH imao ovaj dokument koristan i za zdravstvenu struku i za osobe s autizmom te njihove roditelje u pratnji. Dr. Lovrović i dr. Lončarek također su otvoreni za suradnju s drugim udrugama osoba s invaliditetom koje žele za svoju populaciju kreirati sličnu putovnicu.

Lidija Penko, predsjednica Udruge za skrb autističnih osoba Rijeka
lidija.penko@gmail.com

Zipka – udruga udomitelja za djecu i mlade Varaždinske županije

Zipka Varaždin osnovana u siječnju 2007. kao nevladina, neprofitna i nestranačka udruga za djecu i mlade Varaždinske županije sa sjedištem u Varaždinu, trenutno okuplja 53 člana. Cilj je Udruge promicanje udomiteljstva kao najboljeg oblika skrbi za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi te pružanje kontinuirane podrške i pomoći udomljenoj djeci i mladima te udomiteljima i cjelokupnim udomiteljskim obiteljima. «Zipka» je također usmjerena na zaštitu interesa djece i mladih u udomiteljstvu, ali i pružanje podrške mladima koji se nalaze na prekretnici života, odnosno izlasku iz udomiteljstva i ulasku u svijet samostalnosti. U skladu s time, vizija Zipke Varaždin je: „Zadovoljan udomitelj – sretno dijete“, a misija je: „Promicanje i razvoj kvalitetnog udomiteljstva“. Uza stalnu potporu ministarstva, županije, gradova i općina, redovno provodimo aktivnosti Udruge od kojih bismo izdvojili: organizaciju susreta i druženja udomitelja i udomljene djece (izlete, kulturne i zabavne sadržaje, ljetovanja, obilježavanje prigodnih datuma), provedbu edukativnih i kreativnih radionica za udomitelje i udomljenu djecu, promidžbu (promotivni štandovi, izrada i dijeljenje promidžbenih materijala,

promidžba putem elektroničkih i tiskanih medija), zalaganje za rješavanje statusnih pitanja udomitelja u suradnji s krovnom organizacijom Forumom za kvalitetno udomiteljstvo djece, razvoj novih socijalnih usluga u lokalnoj zajednici, provedbu vlastitih projekata i sudjelovanje u projektima drugih organizacija civilnog društva.

Tijekom svojega dugogodišnjeg djelovanja Zipka Varaždin razvila je iznimno dobru suradnju s lokalnom i područnom samoupravom: Varaždinskom županijom, Gradom Varaždinom, Gradom Novim Marofom, Ludbregom i Varaždinskim Toplicama, općinama Petrijanec i Sračinec te sa Zavodom za socijalni rad - područnim uredima Varaždinske županije.

Umreženost i integriranost te važnost rada Zipke Varaždin u lokalnoj zajednici očituje se i u činjenici da, unatoč primarnom usmjerenju na udomljenu

djecu i mlade te udomitelje, veliki broj projekata i aktivnosti uključuje angažiranost i rad s učenicima koji pohađaju osnovne i srednje škole na području Varaždinske županije, i to kroz grupni rad, odnosno edukativno-socijalizacijske radionice. Na taj način Zipka Varaždin predstavlja produženu ruku sustava čime se njeguju dobri odnosi i suradnja s odgojno-obrazovnim ustanovama te pridonosi kvaliteti života djece i mladih na području Varaždinske županije.

Zipka Varaždin prepoznatljiva je po uvođenju organiziranog stanovanja. Stambene zajednice novog oblika socijalne usluge u lokalnoj sredini usmjerene su ka mladima koji izlaze iz udomiteljstva. Ponosimo se što smo upravo mi prva udruga udomitelja u Hrvatskoj koja je to ostvarila. Naime, mladima koji završavaju školovanje u tom osjetljivom razdoblju svoga života,

blju koji potvrđuju upravo navedenu svrhu postojanja.

Za svoj rad i aktivnosti koje su prepoznate u našoj sredini i šire, Udruga je dobila značajna priznanja. Hrvatska udruga socijalnih radnika dodijelila je 2018. godine Plaketu za djelovanje za opće dobro i od posebnog značaja koje doprinosi razvoju i afirmaciji profesije socijalnog rada. 2022. godine Udruga je za svoj rad dobila Plaketu grada Varaždina, a iste godine i Zahvalnicu Općine Petrijanec.

Udomiteljstvo je velika odgovornost, ali i veliko iskušenje. Odgovornost je u svoj dom primiti biće koje su bližnji povrijedili i iznevjerili, biće koje treba mnogo ljubavi, nježnosti i strpljenja, a iskušenje je pokušati promijeniti tešku sudbinu jednog djeteta. Dajući djetetu dom, udomitelji mu daju priliku za bolju i sretniju budućnost. Činjenica je da sve više djece nema odgovarajuću roditeljsku skrb i da im je potrebna zamjenska obitelj, a udomitelja je premalo. Stoga će se Zipka Varaždin i u nadolazećem razdoblju zalagati za jačanje udomiteljstva, najboljeg oblika skrbi za djecu i mlade bez odgovarajuće roditeljske skrbi, te motivirati građane da pruže svoju ljubav i otvore svoje domove djeci i mladima kojima upravo to nedostaje.

Petra Vuk

ZIPKA Udruga udomitelja za djecu i mlade
Varaždinske županije
udomitelji.zipka@gmail.com

i dalje je potrebna pomoć i podrška u njihovom stambenom zbrinjavanju, obrazovanju, zapošljavanju i osamostaljivanju. U stambenoj zajednici mladi, uz primjerene troškove stanovanja, imaju mogućnost živjeti još određeno vrijeme, a u tom razdoblju uz stručnu podršku mentora, dobivaju pomoć u traženju zaposlenja te nadograđivanju životnih i socijalnih vještina potrebnih za samostalan život. Grad Varaždin je za tu namjenu Udruzi dao na uporabu dvosobni stan od 60 m² u Varaždinu u kojem djeluje stambena zajednica za dvije mlade osobe od 12. rujna 2015. Od 2018. u Petrijancu, u prostoru od 150 m², adaptiranom i opremljenom pomoću donacija, djeluje stambena zajednica za petero mladih. Na taj način mladima dajemo priliku za uspješniji i sigurniji korak prema osamostaljenju. Dosad je u stambenim zajednicama živjelo 13 mladih ljudi.

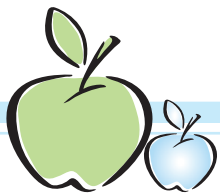
Udruga Zipka posebno je ponosna na provedbu humanitarne akcije *Da kuća postane dom*, 2019. godine, kojom smo adaptirali i opremili obiteljsku kuću za četiri sestre koje su bile u udomiteljstvu, a na pragu osamostaljivanja te im je na taj način omogućen zajednički život ispunjen obiteljskom ljubavi, veseljem i srećom kakav pamte iz ranog djetinjstva. Promotor akcije bio je glumac Jan Kerekeš, a zahvaljujući nizu donacija u novcu, robi i uslugama, akciju smo uspješno završili i predali kuću sestrama na uporabu.

U 2020., opet kao prva udruga udomitelja u RH, osnovali smo Zakladu Zipka. Zaklada je osnovana s općekorisnom i dobrotvornom svrhom pomoći udo-

mljenoj djeci i mladima koji izlaze iz udomiteljstva, udomiteljskim obiteljima te udrugama koje su svojim aktivnostima usmjerene na udomiteljstvo za djecu. Sredstva su namijenjena za rješavanje zdravstvenih problema, plaćanju školarine, prekvalifikacije, polaganja vozačkih ispita te pomoći udomiteljima u slučajevima teške bolesti, elementarne nepogode i sl.

U 2022. godini obilježili smo i 15 godina rada uz prigodan svečani program te se svi zajedno podsjetili na prvotnu svrhu udruživanja – da budemo prepoznatljiviji i jači kada su u pitanju djeca bez odgovarajuće roditeljske skrbi, da su nam na prvom mjestu njihovi interesi, ali i da zajedno brinemo o interesima udomitelja, da radimo na podizanju kvalitete udomiteljstva, promidžbe i razvoja udomiteljstva na našem području, međusobno se družimo i razmjenjujemo iskustva. Podsjetili smo se i na uspjehe Zipke u proteklom razdo-

Deset razloga zbog kojih biste mogli poželjeti postati udomitelji

Centar Izvor Selce već se više od 100 godina bavi podrškom obiteljima i djeci u potrebi. Stručni rad uglavnom je usmjeren na sprječavanje izdvajanja djece iz biološke obitelji i pomoć u svladavanju obiteljskih problema uključivanjem u poludnevne boravke i savjetovanja. Usprkos tome, postoje obiteljske situacije koja uveliko nadmašuju resurse obitelji i djeca moraju biti izdvojena iz obitelji na kraći ili duži period.

Djeci se tada organizira smještaj ili se upućuju u udomiteljske obitelji. Na području Primorsko-goranske županije u posljednjih je desetak godina došlo do velikog porasta broja udomiteljskih obitelji i sada ih ima oko 100. Udomiteljskim obiteljima povjeravaju se djeca čiji roditelji ili skrbnici zbog različitih razloga nisu u mogućnosti brinuti o njima na primjeren način. Udomiti se mogu djeca iz svoje šire obitelji i djeca čiju obitelj uopće ne poznajemo.

Na prvom susretu potencijalne se udomitelje uvijek pita kako su se odlučili postati udomitelji. Poznaju li neku udomiteljsku obitelj ili udomljeno dijete? Jesu li gledali neki film, pročitali članak u novinama ili na internetu? Od koga su i kako uopće čuli za udomiteljstvo? Udomitelji ne donose brzo i lako odluku o udomiteljstvu. Mnogi nam kažu da su dugo vremena promišljali o tome zašto bi trebali postati udomitelji.

Odgovor na ovo pitanje različit je za svakog od njih, ali tijekom godina smo prikupili nekoliko razloga koje uspješni udomitelji navode kao motivaciju za udomiteljstvo i koje želimo podijeliti s vama:

1. Zanimaju me problemi djece i želim im pomoći.
2. Smatram da sam nježna i brižna osoba, ali mogu biti čvrsta i dosljedna osoba kad je to potrebno.

3. Strpljiv sam i dosljedan.
4. Mislim da sam uspješan roditelj i znam se ophoditi s djecom. Želim iskoristiti svoje vještine kako bih pomogla drugoj djeci.
5. Nemam biološke djece. Putem udomiteljstva mogu podijeliti svoj dom, vrijeme i pažnju djeci koja nisu imala sreću odrastati u svojoj obitelji.
6. Mogu se nositi s činjenicom da će udomljeno dijete možda otići iz moje obitelji. Važno mi je da se tijekom vremena koje provede u njoj, osjeća zaštićeno i prihvaćeno.
7. Spreman sam promijeniti svoj način života, prioritete i način na koji provodim vrijeme.
8. Želim sudjelovati i pomagati široj zajednici i ljudima općenito.
9. Spreman sam učiti i primjenjivati nova znanja i vještine u svom životu.
10. Volio bih upoznati nove ljude s kojima ću dijeliti svoja životna iskustva vezana za skrb o djeci.

Udomitelji često odabir svojega zanimanja opisuju kao iskustvo koje im je potpuno izmijenilo živote u svim aspektima. Omogućilo im je da žive vrijednosti u koje vjeruju, preispitaju svoje prioritete, promijene partnerske i obiteljske odnose, prošire socijalnu mrežu stjecanjem novih prijatelja među udomiteljima. Naravno, život sa zanemarenom i zlostavljanom djecom otvara nove probleme i iskušenja, zahtijeva veliki napor i ponajprije strpljenje, ali napredak i razvoj odnosa s udomljenim djetetom donosi osjećaj zadovoljstva i vrijednosti koji im pomaže da sve teškoće nadvladaju.

Naše je mišljenje da je ključna riječ kada se govori o kvalitetnom udomiteljstvu PODRŠKA. Bez podrške udomiteljstvo ne može korisnicima pružiti ni izdaleka ono što im je društvo dužno pružiti, kada je već odlučeno da se iz brojnih bolnih razloga djeca moraju iz-

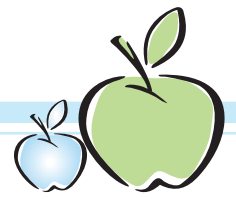

dvojiti iz biološke obitelji. Udomiteljstvo je ključni dio socijalne politike te udomiteljima se mora pružiti stalna i kvalitetna podrška. Naša ustanova već desetak godina, radom stručnih timova na terenu i u uredima pruža udomiteljskim obiteljima i udomljenoj djeci i mladima stalnu podršku, putem socijalnih usluga – pomaganjem i savjetovanjem te psihosocijalnom potporom, individualno ili u grupama 24 sata na dan, sve dana u godini. Najviše smo ponosni na superviziju udomiteljskih obitelji radom u grupama jedanput mjesečno. Evaluacije, vanjske i interne, kao i najobičniji odgovori udomitelja, potvrdit će da je to najkonkretniji i najučinkovitiji oblik pomoći pri rješavanju brojnih problema s kojima se udomitelji susreću na svojem zahtjevnom putu zajedno s udomljenom djecom. Vrlo rado ćemo svima pokazati princip i alate s kojima radimo, ne bismo li time prenijeli naša iskustva u druge dijelove naše države.

Ako među razlozima za udomiteljstvo imate neke vlastite zamisli, obratite se nadležnom CZSS-u ili Centru za pružanje usluga u zajednici Izvor Selce kako bismo vas informirali o tome kako možete postati udomitelj i promijeniti svijet. Govoreći o udomiteljima, što je često, znamo reći da su to ljudi koje bi trebalo prepisivati na recept.

Hana Rižovski Delogu i Nikica Sečen, supervizori udomitelja u Primorsko-goranskoj županiji,

Centar Izvor, Selce
ravnatelj@centarizvorselce.hr

Akcija Krapinsko-zagorske županije *I tebe se tiče*

Akcija *I tebe se tiče* nastala je u suradnji Krapinsko-zagorske županije i Doma za žrtve nasilja u obitelji *Novi početak*. Riječ je akciji koja ima za cilj jačanje senzibiliteta građana i osviještenosti o prisutnosti nasilja nad ženama, ali i obiteljskog nasilja općenito te šalje jasnu poruku o potrebi prijavljivanja nasilja i podrške žrtvama nasilja u obitelji. Akcija je započela 25. studenog 2021. godine u Krapini na Dan borbe protiv nasilja nad ženama. Time je obilježen i početak obilježavanja međunarodne Kampanje *16 dana aktivizma protiv rodno uvjetovanog nasilja*.

Akcija *I tebe se tiče* provodi se na području cijele Krapinsko-zagorske županije u 32 grada i općine, i to tako da se po 15 dana provodi u svakoj jedinici lokalne samouprave.

Izrađeno je 11 ploča s porukama žena žrtava nasilja koje su upućene drugim žrtvama nasilja, ali i građanima, osobama koje su u nekom (prijateljskom, rodbinskom, kolegijalnom) odnosu sa žrtvom nasilja. Poruke su to koje osvješćuju, potiču, motiviraju i hrabre žrtve da prijavljuju nasilje, a okolinu da pruže ruke podrške žrtvi. Progovaraju o različitim oblicima nasilja: fizičkog, emocionalnog, ekonomskog, međugeneracij-

skog prijenosa nasilja, nasilja prema žrtvama svih dobi – mladih odraslih, starijih osoba. Na kraju prenose iskustva žena koje su iz tog kruga nasilja izašle, daju primjer koji inspirira i potiče druge žene žrtve nasilja da to učine te realiziraju svoj novi početak.

Moramo osvijestiti da obiteljsko nasilje, rodno uvjetovano nasilje, nije privatni, nego društveni problem.

Ova akcija motivirana je spoznajom kako je nasilje nad ženama najrašireniji oblik ugroze temeljnih ljudskih prava (prava na život, prava na privatnost i obiteljski život, prava na zaštitu dostojanstva, prava na dom, prava na slobodu izražavanja, prava na život bez mučenja i nečovječnog postupanja i dr.), no ipak, najveći broj nasilja ostaje neregistriran. Žene se nerado odlučuju prijaviti nasilnika, najčešće zbog straha od

izazivanja nasilnika i uzrokovanja još težeg nasilja, ekonomske ovisnosti, niske razine samopouzdanja, mišljenja kako joj ionako nitko ne može pomoći. Ujedinjeni narodi navode kako je polovina svih ubijenih žena stradala od ruke svojih sadašnjih ili bivših partnera. U Hrvatskoj je svakih 15 minuta jedna žena fizički zlostavljana. Poražavajuće su to brojke koje bi trebalo češće iznositi u javnost radi pobuđivanja svijesti kako je svaki oblik nasilja neprihvatljiv i treba ga prijaviti.

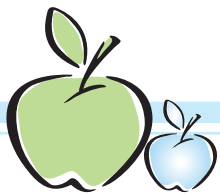
Ključne su poruke Akcije: *Za nasilje nad ženama nema opravdanja. Za nasilje je uvijek kriv i odgovoran počinitelj, a nikada žena koja je nasilje preživjela!*

Nasilje je u svim sferama života sveprisutno i zahtijeva temeljitu promjenu društva i ukidanje tolerancije na nasilje. Prevencija treba započeti u najranijoj dobi, već od uvođenja nenasilnih metoda komunikacije i odgoja u vrtićima. Važno je i uvođenje građanskog odgoja kao obveznog predmeta u školama.

Martina Šarić, dipl.iur.

Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu politiku, branitelje, civilno društvo i mlade Krapinsko-zagorske županije
martina.saric@kzz.hr

Sinergija triju inicijativa za bavljenje sportom osoba s invaliditetom u Dubrovniku

Kako to obično biva, kad se rade dobre stvari i sretnu dobri ljudi, dogodi se sinergija triju inicijativa. Prva je poziv udruge *Akademija zdravog življenja* iz Pule početkom kolovoza 2022. da se Grad Dubrovnik uključi u projekt Sportske lige za djecu s poteškoćama u razvoju (*Special Power League*). Liga je osnovana 2018. godine, a ubrzo su joj se pridružili Hrvatski nogometni savez, Hrvatski rukometni savez, brojni hrvatski nogometni i rukometni klubovi, kao i udruge koje skrbe o djeci s poteškoćama u razvoju. Ambasador Lige hrvatski je nogometni reprezentativac Mateo Kovačić, a njegova zaklada snažno podupire ovaj projekt. Istovremeno je Grad Dubrovnik raspisao javni poziv za Program javnih potreba u sportu za osobe s invaliditetom. Naime, Grad Dubrovnik prvi je grad u Republici Hrvatskoj koji je u svom proračunu za 2022. godinu izdvojio zasebnu stavku za sport osoba s

invaliditetom u visini od 33.171 eura. Osnovni je cilj projekta integracija u društvo djece s poteškoćama u razvoju putem kontinuiranog bavljenja sportskim aktivnostima, a dodatna je dobrobit poboljšanje motoričkih i kognitivnih kapaciteta te druženje i stvaranje novih prijateljstava kroz igru i sport, neovisno o vrsti i stupnju fizičkih i intelektualnih poteškoća.

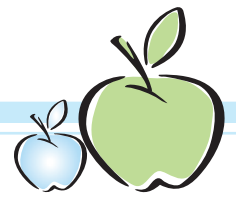
Treća je inicijativa Športskog saveza osoba s invaliditetom Grada Splita da se u Dubrovniku organizira promocija sportskih disciplina kojima se mogu

baviti osobe s invaliditetom. Prihvativši inicijativu, Grad Dubrovnik osigurao je dvoranu Osnovne škole Montovjerna, u kojoj je 21. listopada prošle godine Športski savez osoba s invaliditetom Grada Splita, uz potporu Grada Dubrovnika i udruge Bonsai, organizirao Paraolimpijski školski dan. Na šest postaja predstavljeni su sportovi primjereni za osobe s invaliditetom: atletika, boćanje, košarka u kolicima, sjedeća odbojka, stolni tenis i taekwondo.

Želeći dobiti što širu sliku o potrebama i afinitetima djece s poteškoćama s područja grada Dubrovnika za bavljenje sportskim aktivnostima, Grad Dubrovnik je za suradnju zamolio Dženitu Lazarević, predsjednicu udruge *Poseban prijatelj* koja je pripremila i objavila anketni upitnik putem kojega su se mogli svi zainteresirani uključiti u ovaj projekt.

Anketom se željela utvrditi zainteresiranost dubrovačke djece koja imaju

poteškoće u razvoju i njihovih roditelja za bavljenje sportom uzimajući u obzir oblik i karakter oštećenja odnosno poteškoće. Pokazalo se da je najviše zainteresiranih s autizmom, tjelesnim i intelektualnim poteškoćama, Downovim sindromom i poremećajem ADHD-om. Obradom podataka utvrđeni su prioritetni sportovi koji sublimiraju afinitete djece i roditelja za bavljenje sportom te prikladnost pojedinog sporta s obzirom na obilježja poteškoće u razvoju. To su judo, atletika, nogomet, plivanje i stolni tenis.

Rezultati dobiveni anketnim upitnikom koriste se za formiranje nogometnog tima koji će biti uključen u Sportsku ligu za djecu s poteškoćama u razvoju, ali i kao podloga za pripremu Programa javnih potreba u sportu za osobe s invaliditetom Grada Dubrovnika za 2023. Gradsko vijeće Grada Dubrovnika prepoznalo je vrijednost projekta sporta za osobe s invaliditetom, stoga je stavka za ovu namjenu u ovogodišnjem gradskom proračunu znatno uvećana.

Na sastanku predstavnika Grada Dubrovnika, Nogometnog kluba GOŠK Dubrovnik 1919. i roditelja djece s poteškoćama u razvoju, održanom na nogometnim igralištu u Gospinom polju

22. svibnja 2023., objavljeno je osnivanje sekcije Nogometnog kluba GOŠK Dubrovnik 1919. pod nazivom GOŠK Dubrovnik Special Power Team. U ime Grada Dubrovnika na sastanku su bili pročelnik i zamjenik pročelnika Upravnog odjela za obrazovanje, sport, socijalnu skrb i civilno društvo Dživo Brčić i Miho Katičić.

Zamjenik predsjednika Nogometnog kluba GOŠK Dubrovnik 1919. Ile Topuzović izvijestio je nazočne da je klub imenovao trenera za rad sekcije za djecu s poteškoćama u razvoju te da će financirati nabavu sportske opreme za članove sekcije. Također je najavio da će se u rad sekcije GOŠK Dubrovnik *Special Power Team* uključivati stručnjaci kvalificirani za rad s djecom s poteškoćama u

razvoju. GOŠK Dubrovnik Special Power Team svoj će premijerni nastup na 20. sportskim igrama imati u Dubrovniku koncem rujna 2023.

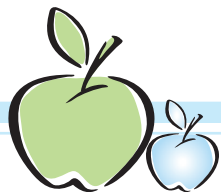
Ovo je projekt koji je mnogo „više od igre“. Naravno, bitno je da djeca baveći se sportom budu zdravija, poboljšaju svoje fizičke i mentalne kapacitete, ali je još važnije njihovo upoznavanje, druženje i prijateljstvo, a u širem društvenom smislu potpuno eliminiranje bilo kakve diskriminacije i u konačnici izjednačavanje mogućnosti za djecu poteškoćama u razvoju i potpuna inkluzija u sve sfere društvenog života.

Moja je poruka roditeljima da su njihova djeca djeca ljubavi kao i sva druga, samo traže više pažnje i njege te da se uvijek bude uz njih. Djeci s poteškoćama poručujem da znaju da su neznatno drugačija od ostale djece, ali jednako vrijedna naše ljubavi, pažnje i skrbi.

**Miho Katičić, mag. oec.,
zamjenik pročelnika**

koordinator projekta Dubrovnik zdravi grad,

Upravni odjel za obrazovanje, sport, socijalnu skrb i civilno društvo
mkaticic@dubrovnik.hr

Implementacija Strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u Karlovcu – iskušenja i postignuća

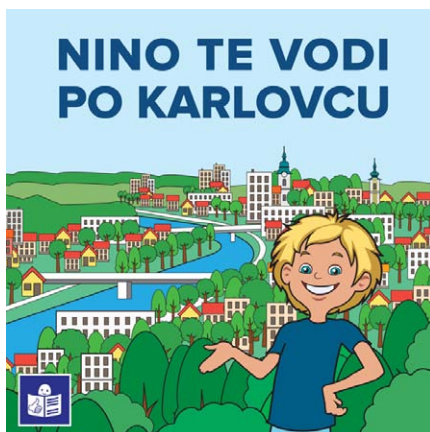
Iskušenja i postignuća u primjeni Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom u razdoblju 2017. – 2020. godine u Gradu Karlovcu slična su onima u drugim gradovima u Republici Hrvatskoj istog ili sličnog stupnja društvenog razvoja. Zasižno svaka skupina građana s invaliditetom može navesti probleme povezane s određenom vrstom ili stupnjem invaliditeta, ali pod zajednički se nazivnik mogu svesti ograničenja u pristupu pravima i uslugama koje postoje u zajednici.

Prikazat ćemo neka od rješenja koja su se u praksi pokazala primjenjiva i korisna za osobe s invaliditetom u Gradu Karlovcu.

Informiranje, komunikacija i podizanje razine svijesti

Prije svega važno je da osobe s invaliditetom i članovi njihovih obitelji imaju dostupne i njima lako razumljive informacije o pravima i uslugama koje postoje u zajednici. Na području grada Karlovca postoji veliki broj usluga za osobe s invaliditetom koje pružaju različite ustanove, organizacije i udruge. No, od osoba s invaliditetom primamo informacije da im često postojeće usluge nisu dostupne ili one za njih uopće ne znaju. Praksa je pokazala da je ovoj skupini građana informacije o uslugama potrebno prenijeti na njima razumljiv i pristupačan način, a pružatelji usluga često nisu upoznati s posebnostima komunikacije s osobama s invaliditetom s obzirom na vrstu invaliditeta.

Kako bi se postojeće stanje premostilo, Savez udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije pruža uslugu individualnog informiranje građana s invaliditetom o postojećim pravima i uslugama. Uz to osmislili smo i postavili

online Katalog prava i usluga za osobe s invaliditetom za područje Karlovačke županije <http://katalog.suoikz.hr/>. Katalog je koncipiran tako da korisnik ima pregled prava i usluga, popis pružatelja usluga s podacima za kontakt te popis uvjeta za ostvarivanje određenog prava odnosno usluge. Nositelj (SUOIKŽ) redovito osvježava Katalog, no sadržaj svojih usluga može samo-

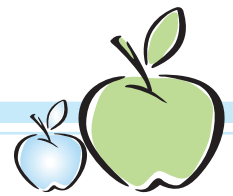
stalno uređivati i svaki pružatelj usluga (uz dobiveni identifikacijski kod).

Naša udruga već četrnaest godina okuplja neformalnu mrežu pružatelja usluga osobama s invaliditetom iz različitih područja djelovanja na području Karlovačke županije. Svake godine organiziramo stručni skup kako bismo povećali njihovu informiranost o potrebama osoba s invaliditetom i načinima njihova zadovoljavanja. Time doprinosimo poboljšanju horizontalne i vertikalne komunikacije među pružateljima usluga iz različitih područja djelovanja te olakšavamo pristup korisnicima, osobama s invaliditetom i članovima njihovih obitelji.

Rizične situacije i humanitarna krizna stanja

U proteklih nekoliko godina Grad Karlovac je uz pojavu epidemije COVID-19 pogođen i potresima koji su snažili Zagreb i Petrinju. U tim okolnostima naša

je organizacija sredinom 2020. u partnerstvu sa Karlovačkom županijom, gradovima Karlovcem, Ozljem i Dugom Resom započela provedbu programa Pružanje prilagođene podrške osobama s invaliditetom u kriznim stanjima. U sklopu poziva Razvoj i širenje mreže socijalnih usluga koje pružaju udruge za razdoblje 2020. do. 2023. godine Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, program je prihvaćen i financijski podržan. Cilj programa bio je potaknuti ključne dionike u zajednici na razvoj sveobuhvatnog i prilagođenog sustava podrške osobama s invaliditetom u kriznim situacijama. U sklopu programa osposobljavali smo pripadnike operativnih snaga civilne zaštite na području Grada Karlovca za pružanje prilagođene podrške osobama s invaliditetom u kriznim situacijama. Edukaciju su prošli pripadnici Javne vatrogasne postrojbe Grada Karlovca, povjerenici civilne zaštite te djelatnici i volonteri gradskog društva Crvenoga križa Karlovac. Edukacije su održane i za građane i za studente Veleučilišta u Karlovcu. Sustav podrške osobama s invaliditetom u svakodnevnom životu, pa i u kriznim stanjima, velikim se dijelom oslanja na udruge osoba s invaliditetom. S ciljem jačanja resursa ovih organizacija provedeno je i osposobljavanje voditelja

udruga osoba s invaliditetom za upravljanje u kriznim situacijama. Posebno značajna skupina u procesu osposobljavanja bili su povjerenici civilne zaštite, osobe kojima se prvima možemo obratiti za pomoć. Zakon o sustavu civilne zaštite navodi da su povjerenik civilne zaštite i njegov zamjenik zaduženi za organiziranje zaštite i spašavanja pripadnika ranjivih skupina među kojima su svakako i osobe s invaliditetom. Planovi djelovanja civilne zaštite jedinica područnih (regionalnih) samouprava obvezno sadrže razradu zadovoljavanja potreba skupina ili kategorija osoba s invaliditetom, dok planovi djelovanja civilne zaštite lokalnih samouprava moraju sadržavati osiguravanje specifičnih potreba svake osobe s invaliditetom. Postupci iz planova moraju se razraditi tako da se izbjegne diskriminacija osoba s invaliditetom u svim fazama djelovanja sustava civilne zaštite, dok slučajeve diskriminacije nadležna tijela trebaju rješavati brzo i pravedno. Posebno velikim izazovima u sprječavanju diskriminacije u ovom području detektirali smo nepostojanje prilagođenih skloništa u slučaju većih katastrofa, nerazrađen sustav uzbunjivanja za osobe oštećena sluha, ograničenja koja proizlaze iz zaštite osobnih podataka pri izradi baze podataka o osobama s invaliditetom

te upravljanje podacima i njihova dostupnost operativnim snagama Civilne zaštite.

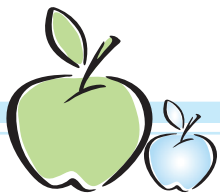
Sudjelovanje u kulturnom životu

Kako bi osobe smanjenih intelektualnih mogućnosti dobile informacije o bogatoj povijesnoj i kulturnoj baštini Grada Karlovca, Savez udruga osoba s invaliditetom, uz financijsku podršku Grada Karlovca i stručni rad mr.sc. Sande Kočevar, izdao je prvu edukativnu slikovnicu namijenjenu osobama s intelektualnim teškoćama: *Nino te vodi po Karlovcu*. U ovoj slikovnici čitatelji na jednostavan način, kroz sadržajno i jezično prilagođen tekst praćen prilagođenim, pojednostavljenim crtežima, uče o smještaju, prirodnoj i kulturnoj baštini grada Karlovca. Dodana je vrijednost ove slikovnice što sadržajem prati gradivo zavičajne nastave predmeta Priroda i društvo u 3. razredu osnovne škole. Vrijedan je alat za nastavnike i učitelje kojim učenicima približavaju kulturne sadržaje i povijesnu baštinu našega grada. Potencijal publikacije leži i u njezinoj primjeni u turizmu kao edukativno-turistički vodič za osobe s intelektualnim teškoćama i djecu urednog razvoja pri obiteljskim izletima.

Veronika Lendler, mag.soc.pol., koordinatorica

Savez udruga osoba s invaliditetom Karlovačke županije savez.udruga.invalida.karlovacke.zupanije@ka.t-com.hr;
karlovacke.zupanije@ka.t-com.hr;
suoikz@gmail.com

Zajednički kroz život

Razvoj, širenje i unaprjeđenje kvalitete izvaninstitucijskih socijalnih usluga Centra za inkluziju i podršku u zajednici

Osobe s intelektualnim teškoćama ne sudjeluju primjereno u životu lokalne zajednice, posebno se to odnosi na odraslu populaciju koja nakon završenog odgojno-obrazovnog procesa nema gotovo nikakve mogućnosti za radno i društveno uključivanje. Ova skupina, bez kvalitetne podrške, u pravilu se ili zatvara u svoje sobe/stanove i s vremenom gubi interes i za sve druge aktivnosti oko sebe, ili je prepuštena besmislenom šetanju ulicama, ismijavanju, alkoholizmu i drugim oblicima neprilagođenog ponašanja. Osoba s intelektualnim poteškoćama postaje nezadovoljna svojim životom. S vremenom se javljaju depresivna, anksiozna i/ili agresivna stanja, psihičke smetnje, a rješenje se nalazi u medikamentoznoj terapiji nakon koje za kraće ili duže vrijeme slijedi hospitalizacija i to ne samo zbog psihijatrijske dijagnoze, nego i zbog drugih organskih oboljenja. Smještaj u ustanove, centre za rehabilitaciju, institucionalizacija, vrlo često zadnje je „spasonosno“ rješenje. Ono

nikako nije spasonosno, ni rehabilitirajuće jer isključuje osobu iz društva da bi se rehabilitirala za život u društvu u koje se nikad više neće uključiti. Promatrajući sa strane, ne zvuči logično ni razumno, a promatrajući takve postupke iz pozicije osobe s intelektualnim poteškoćama, izgleda strašno.

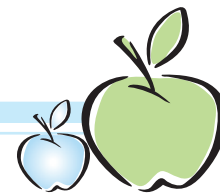
Iako postoje znatni pomaci u radu s ovom iznimno vulnerabilnom skupinom, najčešće ona za sustav predstavlja problem koji je potrebno nekako riješiti. Koliko smo kao društvo u tome uspješni, treba upitati osobe čiji problem rješavam. Mislim da nismo. Osoba s intelektualnim poteškoćama koja želi živjeti u svojoj prirodnoj sredini, neprestano se susreće s barijerama, sa zidovima koje sama nikako ne može preskočiti. Za to joj je potrebna podrška društva i to adekvatna, a nje najčešće nema. Koliko često smo se zapitali jesu li osobe s intelektualnim poteškoćama zadovoljne podrškom koja im se pruža? Jesu li zadovoljne svojim životom? Kad je u pitanju osoba bez poteškoća,

to nam je normalno i shvatljivo pitanje. Jesmo li zadovoljni s odjećom koju nosimo, frizurom koju imamo, hranom koju jedemo, za razliku od „glavno je da su čisti, siti i uredni“ – i tako cijeli život što nikako nije stimulativno. Često si postavljam pitanje bih li ja bio zadovoljan takvim životom, takvom podrškom (koja to i nije), bez mogućnosti da izrazim svoj stav, primjerice da kažem da mi se cipele koje je netko odabrao za mene ne sviđaju i da nije najvažnije da se sviđaju osobi koja ih za mene kupuje (bez mene).

Ponukan nedavnim događajem postavljam glasno pitanje zašto osobe s intelektualnim poteškoćama nisu uključene u odabir mjesta stanovanja usprkos svojoj imovini i sredstvima na računu. Zašto osoba koja od sustava socijalne skrbi ne traži ništa, ne bi mogla imati kvalitetnu podršku i nastaviti sa svojim sredstvima živjeti u sredini u kojoj želi i s ljudima koje voli? Tko ima pravo tako nešto zabraniti? Sustav koji joj navodno pruža podršku i zaštitu? Ove retke napisao sam inspiriran pitanjem koje mi je postavila gospođa kojoj su u pedeset i osmoj godini umrli roditelji. „Zašto ja ne mogu ostati živjeti u svojem stanu i biti sa svojim prijateljima, s kojima se družim više od deset godina, u boravku?“ Koliko bi ovakva situacija bila stresna za osobe bez poteškoća? Što osjeća osoba s intelektualnim poteškoćama čekajući „spasonosni“ smještaj negdje?

Emotivni odnosi još su jedna od tema s kojima se susreću osobe s intelektualnim poteškoćama. I danas mnogi smatraju da ova populacija nema (pravo na) osjećaje, povezanost, zaljubljenost, pravdajući, i u ovom slučaju, svoj stav

brigom za ove ljude i eventualno njihovo potomstvo bez obzira na brojne divne primjere kojima sam bio svjedok i koji dokazuju suprotno.

Pravo na rad i zapošljavanje jedno je od temeljnih ljudskih prava, pa tako i osoba s intelektualnim poteškoćama. Radnim uključivanjem i zapošljavanjem uz kvalitetnu podršku stvaraju se uvjeti za istinsku jednakost bez obzira na ograničenja, jer je upravno ekonomska neovisnost i stabilnost baza za istinsku jednakost svih ljudi. Osobe s intelektualnim poteškoćama vrlo teško dobivaju priliku raditi, zaposliti se, pa i u ovim uvjetima općeg nedostatka radnika. Razlog tome su neadekvatno obrazovanje koje i nema baš veze s tržištem rada te predrasude poslodavaca. No, kad im se pruži prilika i uz adekvatnu podršku/trening, rezultati su izvrsni.

Postoji li mogućnost izlaska iz ukalupljenog pristupa? Često si to pitanje postavljaju i osobe s intelektualnim poteškoćama. Imaju li pravo na život poput svih drugih ljudi? Svako živo biće ima pravo na dostojanstven i ispunjen život pa tako i osobe s intelektualnim poteškoćama. Uz kvalitetnu podršku koja treba biti pružena upravo u onom trenutku kad je potrebna, ni prije ni kasnije, koja ne smije biti ničim uvjetovana, postoji. Svakako se takva podrška treba temeljiti i koristiti se resursima zajednice. Ne treba posebna medicinska skrb, jer ona već postoji za sve druge ljude, nisu potrebne posebne teretane za one koji žele trenirati, jer teretane postoje. Primjerice postoje i pjevački zborovi u lokalnoj zajednici u koje se mogu uključiti osobe s intelektualnim poteškoćama koje žele i znaju pjevati. Nisu potrebni posebni pjevački zborovi, pogotovo ne oni sa zvučnim nazivima i repertoarom dječjih pjesmica kako bi izazvali samilost i sažaljenje. Osobe s intelektualnim poteškoćama svim srcem žele pripadati društvu u kojem žive, a na zajednici je da im to omogući. Svaka je zajednica razvijena onoliko koliko je u stanju ispuniti ove želje i omogućiti zajednički život svima, a svaku osobu, posebno osobu s poteškoćama, promatrati individualno (nikako ne generalizirati) i kroz mogućnosti, a ne kroz poteškoće.

Centar za inkluziju i podršku u zajednici organizacija je civilnoga društva osnovana 2005., s vizijom društva u kojem osobe s intelektualnim poteškoćama pridonose njegovom razvoju sukladno vlastitim željama i znanjima, a uključene su u sve aspekte društva koji valorizira svačiji doprinos i koji poštuje različitosti. Razvojem inkluzivnih socijalnih usluga u sredinama u kojima za njih postoji potreba, poput organiziranog stanovanja, boravaka, inkluzivnog volontiranja te zapošljavanja osoba s invaliditetom, nastojimo stvoriti uvjete da se svi članovi zajednice osjećaju sretnim i korisnim članovima društva. Naše aktivnosti uključuju edukacijske, kreativne, sportsko-rekreativne, informatičko-komunikacijske radionice, izlete i međusobne posjete. Radno okupacijske aktivnosti odvijaju se u i u Centru i u drugim organizacijama. Sve se ove aktivnosti, uz puno sudjelovanje korisnika u planiranju, provode u suradnji s dionicima u lokalnim sredinama u kojima djelujemo. U prvome redu to je jedinica lokalne samouprave, uz konkretnu podršku Istarske županije, potom organizacije civilnoga društva, javne ustanove, poslovni sektor i drugi. Nastojimo poticati uključivanje naših članova u organizacije koje provode programe namijenjene svim građanima u zajednici. Iskrenom suradnjom svih dionika uz međusobno uvažavanje može se pružiti kvalitetna i pravovremena podrška svakoj osobi s intelektualnim poteškoćama. Provedba programa rezultira znatno većom ospo-

sobljenosti u aktivnostima svakodnevnog života, znatno višom razinom ostvarivanja osobnih razvojnih potencijala, obogaćenim socijalnim odnosima te, u konačnici, većom kvalitetom života u prirodnoj sredini uz kvalitetnu i konkretnu podršku osoba od povjerenja.

Svaka od navedenih aktivnosti, osobito zapošljavanje, znatno doprinosi mogućnosti da se izađe iz ukalupljenog pristupa u sklopu sustava socijalne skrbi.

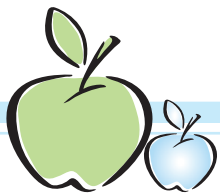
Nacionalni dan osoba s intelektualnim poteškoćama proglasio je Hrvatski sabor 2017. godine i otada se svake godine obilježava 16. svibnja kao dan senzibiliziranja javnosti na prava i mogućnosti osoba s intelektualnim poteškoćama kako bi se pokazalo da su i one ravnopravni članovi zajednice u kojoj žive. Dan se obilježava pod motom „Stavi naočale – promijeni pogled“. Ovaj tekst napisan je upravo u tom tonu i tim povodom jer bilo bi dobro zamisliti se i razbiti predrasude. Velik je to posao, ali treba se pokrenuti. Ili, kako kaže jedan autor: „Nije problem ako si postavimo visoke ciljeve i ne ostvarimo ih, problem je ako si postavimo niske ciljeve i njih ostvarimo.“

Ozren Catela

Centar za inkluziju i podršku u zajednici Pula
ured@centar-podrsk.hr

Marko Perkov

Udruga osoba s intelektualnim poteškoćama Istre
ured@uoiti.hr

Centar za pružanje usluga u zajednici Osijek *JA kao i TI*

Kada je osoba mentalno zdrava, sposobna je nositi se sa stresovima života, raditi produktivno i korisno, pridonijeti svojoj zajednici i ostvariti se u potpunosti. Istraživanja su pokazala da je mentalno zdravlje čovjeka jedan od značajnih pokazatelja kvalitete života, čak i iznad važnosti njegova tjelesnog zdravlja. Slijedom događanja proteklih godina, odnosno pojavom pandemijske i gospodarske krize, sve je veći broj osoba koje imaju narušeno mentalno zdravlje, bez obzira na dob, a pretpostavlja se da će se ovaj trend i dalje nastaviti. Stoga je bitno istaknuti važnost očuvanja mentalnog zdravlja, posebice prevencije teškoća.

Centar za pružanje usluga u zajednici Osijek *JA kao i TI* (u daljnjem tekstu Centar) ustanova je koja pruža usluge osobama s mentalnim poteškoćama. Iako je od 1749. u nekoliko navrata mijenjala svoj naziv, uvijek je skrabila o bolesnima i nemoćnima te socijalno marginaliziranim osobama. Bitna prekretnica u postojanju ustanove dogodila se 2009. s početkom *master plan* transformacije i provedbom ideje o

deinstitutionalizaciji. Tijekom godina ostvarenjem toga plana otvarale su se prve stambene jedinice. Kako je pravo svake osobe da ima svoj dom, pitanje stanovanja neodvojivo je od rehabilitacije i zdravstvene skrbi te ima veliko značenje u oporavku. Izlaskom iz institucije u zajednicu potrebno je iznova postići da se osoba osjeća dovoljno jako i sposobno, da vjeruje u svoj oporavak, da se prisjeti tko je i što želi biti, da ima pravo razmišljati drugačije i u skladu s time živjeti, birati i biti birana. Usluga organiziranog stanovanja, jedna od socijalnih usluga koja prema čl. 70. Zakona o socijalnoj skrbi NN 18/22, 46/22, obuhvaća sve aktivnosti koje su namijenjene prepoznavanju, sprječavanju i rješavanju problema i teškoća pojedinaca i obitelji te je usmjerena poboljšanju kvalitete života u zajednici. Osim usluge dugotrajnog smještaja, pomoći u kući i psihosocijalne podrške, najzastupljenija je usluga organiziranog stanovanja koja u sklopu 33 stambene jedinice pruža svakodnevnu podršku korisnicima ovisno o njihovim mogućnostima i potrebama. Život korisnika u stambenim jedinicama diljem grada Osijeka nastoji se u što većoj mjeri približiti obiteljskom načinu funkcioniranja, što je izuzetno važno za rehabilitaciju osoba s mentalnim poteškoćama.

Za korisnike navedene usluge u Centru pristup je usmjeren na pružanje psihološke podrške, socijalne rehabilitacije, održavanje i razvijanje svakodnevnih vještina te uključivanje u radno terapeutske aktivnosti. Rehabilitacija je skup različitih psihosocijalnih postupaka planski usmjerenih k postizanju više razine funkcionalnosti i povećanju vještina koje obuhvaćaju brigu o sebi, vještine komunikacije, funkcioniranje u ulogama kao što su partnerske, obiteljske, radne, obrazovne i društvene uloge, uključuje razvoj vještina, suče-

ljava sa stresom, stigmom i diskriminacijom te rješavanje problema. Upravo je cilj pružanja socijalne usluge organiziranog stanovanja u Centru, primjenom prethodno navedenih psihosocijalnih metoda, osobu s mentalnim poteškoćama osnažiti za samostalan život u zajednici. Od iznimne je važnosti svakome korisniku pružiti individualizirani plan, odnosno pronaći pristup i model kojim će se postići najbolji učinak u njegovu oporavku i rehabilitaciji. Svakodnevnim radom s korisnicima, razgovorima, psihološkom podrškom i radnim aktivnostima, pružamo korisnicima mogućnost za napredak i ostvarenje ciljeva koje si sami postavljaju. Budući da su područja rada s korisnicima širokog spektra, a obuhvaćaju kognitivno funkcioniranje, emocionalne teškoće, socijalne i komunikacijske vještine, samozbrinjavanje i svakodnevne vještine, ispunjavanje slobodnog vremena, svakodnevno se provode različite radionice (sportska,

kreativna, šivaonica, informatička, stolarska, vrtlarska, kuharska, dramska, literarna) i organiziraju grupne aktivnosti u zajednici. Rad s korisnicima Centra vrlo je zahtjevan. Moramo imati na umu da zbog svoje bolesti korisnici katkad otežano prihvaćaju promjene, savjete i smjernice. Vole rutinu, ali su i nepredvidljivi. Stoga oporavak i rehabilitacija ponekad idu korak naprijed, a dva natrag. Često je to prepreka u radu, ali napredak je očit kod velikog broja korisnika. Osobe s mentalnim poteškoćama po završetku hospitalizacije nakon otpusta i povratka u zajednicu nailaze na mnoštvo nepremostivih prepreka tijekom oporavka i u nastojanju uključivanja u svakodnevne aktivnosti. Za svoju obitelj one su donekle „teret“, a u konačnici i za društvo u cjelini. Njihov je oporavak u potpunosti ovisan o postojanju plana rehabilitacije, razini podrške koju osoba ima u svom okruženju te o koordiniranoj i kontinuiranoj suradnji stručnjaka različitih stručnih profila. Uistinu, poneki korisnici pri dolasku otežano svakodnevno funkcioniraju, nedostaje im radnih navika, socijalnih vještina, teško se za sebe brinu čak i po pitanju osnovnih svakodnevnih higijenskih navika. Možemo opisati mladu korisnicu Ivonu (za potrebu ovoga članka, ime je promijenjeno) koja je pri dolasku u Centar vrlo slabo surađivala, teško se izražavala, nije mogla samostalno obavljati svakodnevnu higijenu, nije imala usvojene vještine kuhanja i spremanja, upuštala se u verbalne prepirke i povremene fizičke sukobe s drugim korisnicima i djelatnicima. Uz osmišljen individualni plan i kontinuiran rad multidisciplinarnog tima, danas je vidljiv Ivonin izniman napredak u svakodnevnom funkcioniranju i odnosu prema sebi, drugima i radu. Uz podršku asistenata i verbalno navođenje ona samostalno kuha, uključena je u rad u zajednici, sudjeluje u raznim aktivnostima Centra. Pridružila se radu zbora, završila je edukaciju za turističkog vodiča i time unaprijedila svoje kognitivne, radne i socijalne vještine. I sama navodi kako uočava svoj napredak i kako ju život u organiziranom stanovanju dovodi do sve samostalnijeg živo-

ta, što je u konačnici i cilj kojem se teži. I nije jedina. Velik broj korisnika iskazuje kako im je život u Centru najbolje razdoblje života jer imaju mogućnost živjeti kao i svi drugi te navode mnoge koristi dobivene radom s djelatnicima. Veliko iskušenje u radu s našim korisnicima i dalje je borba sa stigmatizacijom i socijalnom isključenosti osoba s mentalnim poteškoćama. Samim time, stvara se prepreka uključivanju korisnika u rad u zajednici. Zasad je tek nekoliko korisnika uključeno u ovakav oblik rada. Svoja vrata su nam otvorili Fastfood Big Mama, Gradska knjižnica i teretana Dux prepoznavši važnost uključivanja osoba s mentalnim poteškoćama u zajednicu koji je za proces rehabilitacije i oporavak neizostavan jer im pruža osjećaj sigurnosti, moći i uspjeha. Približava ih njihovom cilju, a to je najčešće osamostaljivanje ili povratak u obitelj. Osim rada u zajednici, korisnici imaju mogućnost uključivanja u razne projekte i edukacije koje organiziraju škole, fakulteti i udruge u gradu Osijeku (poput edukacije za turističkog animatora i vodiča, terapije pokretom i plesom, ...). Na taj se način korisnici imaju priliku dodatno educirati i obrazovati, stjecati nove vještine i otkrivati nove hobije.

U 11 godina koliko pružamo uslugu organiziranog smještaja, svjedočimo povećanom osobnom zadovoljstvu osoba sa psihosocijalnim poteškoćama, razvijenom osjećaju pripadnosti, sigurnosti, samoostvarenja. Povećana je razina uključenosti u zajednicu, u radne aktivnosti. Smanjen je broj hospitalizacija i poboljšana suradnja s brojnim stručnjacima iz područja psihijatrije.

Poboljšani su odnosi korisnika s obitelji i podignuta je njihova samostalnost. Dokazali su da su u mnogo segmenata samostalni i time potvrdili važnost postojanja ovakve usluge. obraćajući pažnju na njihove sposobnosti, a ne samo na ograničenja, jačamo i njih same u tome da vjeruju u sebe, da se ne poistovjećuju s dijagnozom, nego da shvate da je ona samo dio njih, a da je veći dio onaj na kojem mogu graditi uspješne živote. Ponosni smo na naše dosadašnje uspjehe jer smo među prvima počeli provoditi ideju o organiziranom stanovanju i trenutačno smo jedina ustanova u Hrvatskoj koja pruža uslugu OS u kapacitetu za 109 korisnika. Želimo istaknuti važnost pravodobnog prepoznavanja poteškoća mentalnog zdravlja i raditi na prevenciji problema, a cilj nam je i dalje pružati podršku i priliku za novi život osobama koje su često ostavljene na marginama društva.

Aleksandra Čepčik, mag. act. soc.

Aleksandra.Cepcik@SOCSKRB.HR

Sara Prša, mag. psych.

Sara.Prša@SOCSKRB.HR

Maja Viduman, dipl. soc.

Maja.Viduman@SOCSKRB.HR

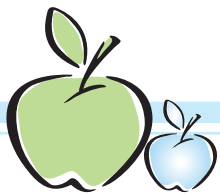
Centar za pružanje usluga u zajednici Osijek

Ivana Tomas, dipl. iur.,

Upravni odjel za socijalnu zaštitu, umirovljenike i zdravstvo

Grad Osijek

Ivana.Tomas@osijek.hr

Projekt Centar podrške 521

Pristup financijskim sredstvima EU-a kroz mehanizam Integriranog teritorijalnog ulaganja

Projekt Centar podrške – CP 521 financiran je u 100% iznosu bespovratnim sredstvima iz operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020. čije je specifične ciljeve Ministarstvo regionalnog razvoja usmjerilo na integrirano teritorijalno ulaganje, odnosno mehanizam Integriranog teritorijalnog ulaganja (ITU). Mehanizam ITU usmjeren je na provedbu aktivnosti održivog urbanog razvoja koje imaju naglašenu teritorijalnu dimenziju te omogućuje financijsku potporu provedbe integriranih aktivnosti. Urbana se područja ustrojavaju radi učinkovitijeg planiranja, usklađivanja i provedbe politike regionalnog razvoja, posebno njezine urbane dimenzije. Riječ je o novom mehanizmu Europske unije za razdoblje 2014. - 2020. godine koji je uveden s ciljem jačanja uloge gradova kao pokretača gospodarskog razvoja i svog šireg okruženja. Potencijal i mogućnosti iskorištavanja mehanizma uvidjeli su Grad Vodnjan te općine Medulin, Marčana, Ližnjan, Svetvinčenat i Barban koje su se okupile oko Grada Pule te tako zajedno čine jednu urbanu sredinu. Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije odabralo je Pulu kao područje za proved-

bu mehanizma integriranog teritorijalnog ulaganja, a konkretne aktivnosti ovisile su o Strategiji razvoja urbanog područja s osnovnim ciljem osiguranja gospodarskog razvoja.

Aktivnosti Mehanizma ITU mogu se financirati iz triju različitih europskih fondova: Europskog fonda za regionalni razvoj, Kohezijskog fonda i Europskog socijalnog fonda, te u okviru operativnog programa Konkurentnost i kohezija 2014. - 2020. te operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014. - 2020. Za provedbu aktivnosti namijenjenih održivom urbanom razvoju u najvećim urbanim centrima u Republici Hrvatskoj sredstva su osigurana, izdvojena i stavljena na raspolaganje za financiranje projekata urbanog razvoja na području jedinica lokalne samouprave koje čine odabrano ITU područje.

Upravni odjel za društvene djelatnosti i mlade Grada Pule – Pola odabran je kao koordinacijsko tijelo za sve aktivnosti Europskog socijalnog fonda (ESF) koje će u suradnji s upravljačkim tijelima pojedinih operativnih programa, pripadajućim posredničkim tijelima i regionalnim koordinatorima Mehanizma ITU, provoditi aktivnosti informiranja i komunikacije te predlagati projektne prijave na ESF za urbano područje Pula.

Specifični ciljevi za koje su bili raspisani otvoreni pozivi za ITU Pula iz OPLJUP-a 2014. - 2020. bili su:

9.i.1. Borba protiv siromaštva i socijalne isključenosti promicanjem tržišta rada i socijalnog uključivanja ranjivih skupina te borba protiv svih oblika diskriminacije

9.iv.2. Poboljšanje pristupa visokokvalitetnim uslugama socijalne skrbi, uključujući i podršku za prijelaz u institucionalne na skrb u zajednici.

Pokretanje i aktivnosti Centra podrške 521

Grad Pula – Pola nositelj je projekta Centar podrške 521 s partnerima Gradskim društvom Crvenog križa Pula, Društvom osoba s tjelesnim invaliditetom Južne Istre i Društvom distrofičara Istarske županije. Nakon objave poziva održan je niz fokus grupa s dionicima s područja socijalne skrbi i zdravstva, ustanovama i udrugama koje pružaju socijalne i zdravstvene usluge na kojima je prepoznata potreba za umrežavanjem i standardizacijom usluga koje se provode u zajednici i pokretanje usluga koje su još potrebne. Vođeni željom za racionalizacijom i efikasnim i bržim provođenjem usluga u zajednici, jedan od prijedloga tj. projektnih ideja bila je katalogizacija i standardizacija postojećih socijalnih i zdravstvenih usluga, objedinjavanje i umrežavanje svih pružatelja usluga s konkretnom dodjelom pojedine usluge dionicima kako bi se one što učinkovitije pružale građanima.

U sklopu projekta izrađen je Program i protokol rada Centra s jasno definiranim poslovnim procesima, ustrojem i opisom poslova. Izrađeno je programsko rješenje – programska informatička platforma koja će omogućiti da djelatnici Centra 521 brže osiguraju uslugu osobama s različitim vrstom teškoća. Popisani su svi pružatelji usluga u zajednici i usluge koje pružaju – 125 socijalnih usluga kod 197 pružatelja usluga.

Svrha Centra je da na upit potrebitih građana preuzme rješavanje problema i/ili potrebe (*case management*) koju imaju te im time olakša i ubrza dobivanje usluge. Na ovaj način građani nisu prepušteni sami sebi, ne moraju sami rješavati probleme i tražiti informacije. Centar podrške s jedne strane omogućava korisniku dobivanje konkretne usluge u najkraćem mogućem roku, dok s druge strane pružateljima usluga omogućava bolju umreženost, pristup korisnicima, ali i sinergiju s drugim pružateljima usluga. Grad Pula – Pola dodijelio je gradski prostor u potpunosti adaptiran i prilagođen osobama s invaliditetom Centru podrške. Radno vrijeme Centra je od ponedjeljka do petka od 8 do 20 sati.

U okviru projekta Centar podrške 521 provedene su i višednevne edukacije djelatnike CP521 iz područja psihologije osoba s invaliditetom i treće životne dobi, emocionalne inteligencije, asertivne komunikacije, tehnika prezentiranja, poslovnog *coaching*-a i druge. Aktivnosti informiranja, savjetovanja i pomaganja održavaju se u sklopu posjeta u općinama i gradovima UPP-a. Uvodno projektni tim predstavlja djelovanje CP521, a nakon toga djelatnici Centra dolaze u općine i gradove ITU

aglomeracije kako bi bili čim dostupniji građanima koji ne mogu doći do Centra u Puli. Održano je i dvadesetak radionica psihosocijalne pomoći za zainteresirane korisnike/građane, *peer to peer* savjetovanja, kao i radionice međugeneracijske solidarnosti na kojima učenici srednjih škola, volonteri uče građane starije životne dobi kako se služiti modernom digitalnom tehnologijom (pretraživanje interneta, učenje slanja mailova, korištenje aplikacijom e-građani, slanje slika) i koristiti aplikacije na pametnim telefonima (pisanje sms-ova, služenje aplikacijama Viber i Whatsapp) za lakše i brže komuniciranje.

Održana su dva okrugla stola na kojima su pružatelji usluga i pridruženi partneri upozorili na teškoće s kojima se suočavaju prilikom pružanja usluge korisnicima i dali konkretne prijedloge za njihovo rješavanje.

U pripremi je i provedba promotivne kampanje za povećanje vidljivosti Centra i njegovih usluga putem radija, televizije, internetskih portala, jumbo plakata i društvenih mreža uz organizaciju konferencija za novinare.

Centar podrške 521 je od početka svojga rada povezo i asistirao u pružanju pomoći 141 uslugu za 113 osoba, obavio oko 500 telefonskih poziva i primio

i riješio 10 upita e-poštom. Izvanredno je prepoznat i od pružatelja usluga i građana te će doprinijeti rasterećenju sustava prilikom rješavanja pojedinačnih situacija.

Važno je istaknuti da je ova usluga jedinstvena u Europi, a da smo na dobrom putu potvrđuje i dokument Svjetske zdravstvene organizacije objavljen u listopadu 2022. u kojem je istaknuta potreba objedinjavanja i umrežavanja usluga te pružatelja usluga i krajnjih korisnika.

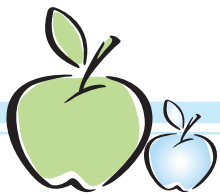
Projektne aktivnosti financirane sredstvima EU završile su 25.5.2023., no u proračunu Grada Pule osigurana su sredstva za održivost i daljnji nastavak razvoja ove inovativne usluge.

Centar ima svoju mrežnu stranicu <https://cp521.pula.hr/> na kojoj građani mogu dobiti sve potrebne informacije i/ili se informirati pozivom na broj telefona 052/521-522.

Irena Peruško, voditeljica Odsjeka za socijalnu skrb i zdravstvo

Upravni odjel za društvene djelatnosti i mlade Grad Pula
Irena.Perusko@pula.hr

MIPOS – Mi pomažemo starijima

Projekt Mi pomažemo starijima (MIPOS) provodi Grad Zabok s partnerima Hrvatskim zavodom za zapošljavanje – Područni ured Krapina, Hrvatskim zavodom za socijalni rad – Područni ured Zabok i Područni ured Donja Stubica, Hrvatskim Crvenim križem – Gradsko društvo Crvenog križa Zabok i Gradsko društvo Crvenog križa Donja Stubica te Udrugom invalida Bedekovčina.

Brinuti se o ranjivim skupinama građanstva itekako je važan zadatak jedinica lokalne samouprave. Iako nije lako uvijek pro-

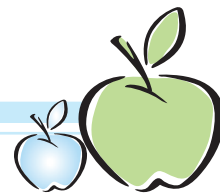

naći i financirati takve sadržaje i aktivnosti, u Gradu Zaboku trude se da u što većoj mjeri iskoriste natječaje nacionalnih i europskih fondova. Posebno smo ponosni na projekt *MIPOS – Mi pomažemo starijima* koji se trenutno provodi u trećem ciklusu. Riječ je o projektu iz programa ZAŽELI koji, barem u Zaboku, ima višestruko pozitivne učinke i na korisnike i na žene zaposlene u projektu. Svrha je samoga projekta da se teško zapošljive kategorije žena s maksimalno srednjoškolskim obrazovanjem brinu o socijalno

ugroženim građanima. Osim što žene dobivaju priliku za zaposlenje, dobivaju i priliku za dodatno školovanje pa su tijekom dosadašnjih projektnih ciklusa osposobljene za pomoćnu kuharicu, dadilju, njegovateljicu i gerontodomaćicu. Zaposlene žene skrbe o nekoliko korisnika kojima pomažu oko kućanskih poslova, nabave lijekova i slično, a što je još važnije – prave im društvo. Na obilascima terena za trajanja projekta često smo imali priliku svjedočiti pričama koje su nam nagnale suze. Riječ je o korisnicima koji većinom žive sami, neki od njih teško su pokretni i, osim što sami ne mogu obavljati neke uobičajene svakodnevne aktivnosti, najviše im nedostaje društvo, prijateljska ruka i razgovor. „Ona je meni kao kći koju nisam nikad imala. Da i ništa ne napravi po kući, činjenica da imam s kim kavicu popiti, da me neko pita kak sam, e to je meni važno“ – rekla nam je jedna od korisnica držeći za ruku ženu koja je u sklopu projekta o njoj brinula. Žena kojoj su se suze kotrljale niz obraze,

ganutim je glasom rekla da su njoj svi njezini korisnici obitelj jer to je posao u kojem ne možeš odijeliti privatno i poslovno. Upravo je to temeljna važnost ovoga projekta – sklapanje doživotnih prijateljstava koja ne prestaju završetkom projekta. Projekt *Mi pomažemo starijima* provoden je i za vrijeme pandemije koronavirusa uz iznimne mjere zaštite zdravlja. Grad Zabok s partnerima trenutno je u trećoj fazi projekta koja, nažalost, traje samo šest mjeseci. Čekajući rezultate natječaja, korisnici su nas obasuli pozivima vezanim za informacije o početku projekta. Mnogi od njih takva pomoć omogućuje normalniju i lakšu svakodnevnicu, ali i ono najvažnije – izmami osmijeh na lice. Svi se nadamo nastavku ovoga vrijednoga projekta.

Maja Šimunić Hranić, voditeljica Programa MIPOS, Grad Zabok
maja@zabok.hr

Usamljenost starijih osoba na potresom pogođenom području Sisačko-moslavačke županije

Prirodne katastrofe sve su češće i snažnije, a njihov utjecaj na svakodnevni život pojedinca i njegovo mentalno zdravlje sve je veći. U prirodnim katastrofama vulnerabilnim skupinama pripadaju djeca, bolesni, osobe s posebnim potrebama i osobe starije životne dobi.

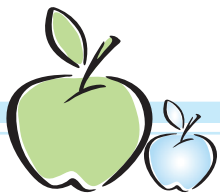
U Strašniku blizu Petrinje, 28. prosinca 2020., potresom magnitude 5,0 prema Richteru započeo je niz potresa. Dan kasnije razoran potres magnitude 6,2 pogodio je Petrinju. Bio je to jedan od dvaju najjačih instrumentima zabilježenih potresa u Hrvatskoj. U potresu je smrtno stradalo sedmero ljudi, ozlijeđeno je 28 osoba i nastala je velika materijalna šteta na objektima u Sisačko-moslavačkoj, Zagrebačkoj i Karlovačkoj županiji. Mnogi objekti više nisu bili upotrebljivi. Naknadni potresi i dalje su narušavali ionako poremećenu svakodnevnicu starijih stanovnika pogođenog područja. Zbog novonastalih okolnosti i gubitka rutine starije se osobe u vrijeme prirodnih katastrofa često osjećaju usamljenije nego obično. Usamljenost na pojmovnoj razini nema jednoznačnu definiciju. Autori je opisuju kao subjektivan osjećaj uznemirenosti povezan s percepcijom nedostatka suputnika, društvenih veza i socijalne mreže, ili kao bolan osjećaj koji se javlja kad postoji jaz između broja i kvalitete društvenih odnosa koje osoba ima i onih koje bi željela. Možemo razlikovati socijalnu i emocionalnu usamljenost. Socijalna je usamljenost prisutna kad osobi nedostaje socijalna mreža, a emocionalna kad nedostaju emocionalni odnosi. Još uvijek nije postignut konsenzus o jedinstvenoj definiciji usamljenosti, ali sa sigurnošću se može reći da će se svaka osoba u određenom trenu svog života osjećati usa-

mljeno. Usamljenost je povezana s lošijim zdravljem, dok istodobno lošije zdravlje predstavlja čimbenik rizika za usamljenost. Većina starijih osoba pati od pogoršanja tjelesnog i mentalnog zdravlja, socijalne segregacije, loših ekonomskih uvjeta, lošeg pristupa resursima, teškoća u komunikaciji i nedostatka pristupa informacijama. Ova iskustva mogu povećati razinu pesimizma, usamljenosti, poremećaja spavanja i depresije. Navedeni se problemi produbljuju nakon razornog potresa jer su starije osobe posebno osjetljive na njegove štetne učinke.

Prema većini istraživanja, najznačajniji čimbenik rizika za usamljenost starijih osoba jest smrt supružnika, odlazak djece iz matičnog doma, odlazak u mirovinu, preseljenje, gubitak prijatelja zbog smrti ili bolesti, smanjena mobilnost zbog gubitka vozačke dozvole ili otežane pokretljivosti i sl. Američki nacionalni institut za starije navodi da gubitak socijalnih kontakata može biti stresan, što uzrokuje oslobađanje kortizola te posljedično dovodi do upalnog odgovora u organizmu i s njim povezanih posljedica. Usamljenost i socijalna izolacija povezani su s povećanom agregacijom trombocita, nestabilnošću autonomnog živčanog sustava, arterijskom hipertenzijom, artritisom, anksioznošću, depresijom i suicidalnim mislima. Rizik od kardiovaskularne smrti povećava se za 90 %, rizik smrti od nesreće ili pokušaja suicida udvostručuje se, rizik od moždanog udara povećava se za 32 %, a rizik od razvoja demencije za 50 %. U usamljenih starijih osoba češće su prisutni poremećaji spavanja, znakovi ubrzanog kognitivnog pada i smanjena sposobnost obavljanja svakodnevnih aktivnosti. Američki Centar za prevenciju i liječenje bolesti donosi podatak da usamljenost

doprinosi lošijoj prehrani, povećanoj uporabi alkohola, a povećava i rizik za zlostavljanje starijih osoba. Oko jedne četvrtine starijih osoba smatra se usamljenim ili socijalno izoliranim. Najčešći uzroci toga su samački život, gubitak obitelji i prijatelja, kronične bolesti te gubitak sluha i vida.

Navedeni podatci potaknuli su istraživanje provedeno na potresom pogođenom području Sisačko-moslavačke županije u kojem je sudjelovalo 225 osoba starije životne dobi u obiteljskim domovima starijih osoba (kuća, stan, kontejner, mobilna kućica, ...), u Domu za starije i nemoćne osobe Petrinja, Domu za starije i nemoćne osobe Sisak, Domu za starije Glina te u Ustanovi za zdravstvenu njegu *Snježana* u Sisku. Korisnici Doma za starije i nemoćne osobe Petrinja i Doma za starije Glina bili su u vrijeme provedbe istraživanja privremeno smješteni u Lječilištu Topusko jer su njihovi domovi obilježeni žutom oznakom. Kriteriji uključenja bili su: osobe životne dobi iznad 65 godina, mjesto življenja Sisačko-moslavačka županija u potresom pogođenom mjestu (gradovi Sisak, Petrinja, Glina, Hrvatska Kostajnica; općine Donji Kukuruzari, Sunja, Martinska Ves, Topusko, Majur, Lekenik, Dvor, Gvozd, Hrvatska Dubica, Jasenovac), dostupnost osobe i dobrovoljni pristanak na sudjelovanje u istraživanju. Kriteriji isključenja bili su: zdravstveno stanje koje osobu onemogućuje da samostalno ispuni upitnik, nedostupnost osobe, odbijanje sudjelovanja u istraživanju, nepotpuno ispunjavanje upitnika ili ispunjavanje upitnika koje nije u skladu s pisanim uputama na upitniku. Kao instrument istraživanja služio je anketni upitnik koji se sastojao od pet dijelova. U prvom su se dijelu prikupljali opći podatci o ispitanicima, u drugome podatci

o utjecaju potresa, a u trećem podatci o tome koliko vremena provode sami, o posjetama i druženjima. Četvrti dio obuhvaćao je pitanja o doživljaju samoga sebe, a peti skraćenu verziju ljestvice UCLA (UCLA Loneliness Scale, ULS-7). Četvrti i peti dio upitnika sastojao se od pitanja višestrukog izbora te su ispitanici na njih odgovarali na Likertovoj ljestvici od 1 do 5, pri čemu je 1 značilo – uopće se ne odnosi na mene, 2 – uglavnom se ne odnosi na mene, 3 – niti se odnosi, niti se ne odnosi na mene, 4 – uglavnom se odnosi na mene, 5 – u potpunosti se odnosi na mene. Skraćenu verziju ljestvice usamljenosti čini sedam čestica relevantnih za usamljenost. Ukupni rezultat formira se kao zbroj rezultata u svim česticama, a mogući je raspon od 7 do 35. Upitnik je bio koristan alat za procjenu usamljenosti na ovom uzorku i bio je anonimna. Podatci su prikupljeni od 1. veljače 2022. do 1. travnja 2022. godine. Osnovna obilježja ispitanika pokazala su da je većina bila ženskog spola, njih 147 (65,3 %) u usporedbi s 78 (34,7 %) muškaraca. Medijan životne dobi ispitanika iznosio je 77 godina (u rasponu od 65 do 95 godina). Većinu ispitanika činili su udovci/udovice, njih 122 (54,2 %), ispitanici sa završenom srednjom školom 111 (49,3 %), s mjestom življenja u gradu 148 (65,8 %) i onih koji su živjeli u vlastitoj kući ili stanu 106 (47,1 %). U 1,3 % ispitanika njihova kuća ili stan bili su u potpunosti oštećeni, u 28 % u velikoj mjeri oštećeni, srednja oštećenja pretrpjelo je 12,4 %, a minimalna ili bez oštećenja 58,2 %. U više od 40 % ispitanika njihove kuće ili stanovi bili su neupotrebljivi (crvena oznaka) ili privremeno neupotrebljivi (žuta oznaka). U neupotrebljivim objektima ostalo je živjeti 8 % ispitanika, dok su si ostali ispitanici čiji su objekti neupotrebljivi osigurali smještaj u drugoj kući, stanu ili ustanovi ili su dobili na uporabu stambeni prostor. Većini je ispitanika najveća potpora bila obitelj (64,7 %) i susjedi (11,2 %). Izuzmu li se osobe koje su smještene u domovima za starije i nemoćne gdje dobivaju potrebnu pomoć, o većini preostalih ispitanika skrbila je obitelj. Svega 15,6 % ispitanika izjavilo je da im pomoć nije potrebna. Zabrinjavajuće je 8 % ispitanika kojima je pomoć

potrebna, ali ne znaju kako do nje doći ili im nitko ne želi pomoći. Mnoge starije osobe koje žive u udaljenim selima često nemaju informacije gdje i od koga tražiti pomoć, a katkad i ne mogu tražiti pomoć zbog svog narušenog zdravlja. Među ispitanicima bilo je 2,7 % onih koji su izjavili da su uvijek sami, 12,4 % je bilo nekoliko dana zaredom samo, dok ih je 8 % boravilo pola do cijeli dan samo. Može se pretpostaviti da je u tih ispitanika bila prisutna veća vjerojatnost pojave usamljenosti u usporedbi s ostalim ispitanicima koji tek nekoliko sati dnevno ili nikad ne borave sami. Iz navedenog je vidljivo da je većina ispitanika imala dobru socijalnu podršku, što potvrđuju i posjete rodbine i prijatelja, koje su u gotovo polovine ispitanika svakodnevne ili nekoliko puta tjedno, te druženja s prijateljima i poznanicima koja su se u 40 % ispitanika odvijala svakodnevno, a u narednih 21,3 % nekoliko puta tjedno. Na osnovi dobivenih rezultata može se zaključiti da je većina ispitanika imala socijalnu potporu. Iako je većini ispitanika bila potrebna kao i pomoć u svakodnevnim aktivnostima, većina njih nije se osjećala napušteno od obitelji i prijatelja, imala je nekoga svoga, nije bila zaboravljena od institucija i društva te se nije osjećala usamljenije nego prije potresa. Katastrofe često zbližavaju ljude i bude u njima ono najhumanije. Smanjenju usamljenosti doprinijela je pomoć pružena od različitih službi i volontera. Pomoć je u različitim oblicima stizala iz svih krajeva Hrvatske, ali i iz krajeva izvan Hrvatske. Sve ocjene usamljenosti i potreba nakon doživljenog potresa bile su medijana 1 (uopće se ne odnosi na mene), jedino je bila nešto viša ocjena potrebe za pomoć u svakodnevnim aktivnostima (održavanje kućanstva, dostava lijekova, hrane), što upućuje na nisku razinu usamljenosti starijih osoba na području pogođenom potresom. Medijan cijele ljestvice UCLA bio je 17 što potvrđuje umjerenu razinu usamljenosti i rezultate dobivene samoprocjenom usamljenosti i potreba. Slični rezultati dobiveni su i u drugim istraživanjima usamljenosti starijih osoba, što potvrđuje činjenicu da katastrofe velikih razmjera često povezuju ljude i tako smanjuju rizik od usamljenosti.

Značajno najmanju razinu usamljenosti iskazali su ispitanici u braku, što potvrđuje već prijašnjim istraživanjima dokazana zaštitna uloga braka u razvoju usamljenosti. Zaštitna uloga braka povećava se starenjem. Kad su neki od članova obitelji, prijatelji i susjedi izgubljeni zbog smrti ili zemljopisne udaljenosti, tad bračni partneri postaju sve važniji u održavanju osjećaja društvene povezanosti. Značajno najnižu razinu usamljenosti iskazali su ispitanici koji žive u vlastitoj kući ili stanu, a najvišu ispitanici koji žive u stambenim kontejnerima, mobilnim ili kamp kućicama. Dobiveni je rezultat očekivan jer udobnost vlastite kuće ili stana u usporedbi s privremenim i improviziranim smještajem nudi bitno veću udobnost i privatnost za druženja i socijalne kontakte. Osobe bez primanja ili one sa socijalnom pomoći znatno su usamljenije. Značajno je češće osjećaj usamljenosti bio prisutan u ispitanika koji su često boravili sami, koje je rijetko posjećivala rodbina i prijatelji te onih koji su se rijetko družili s prijateljima i poznanicima, čime je potvrđena zaštitna uloga socijalne potpore. Sve čestice ljestvice usamljenosti i potreba nakon potresa bile su u pozitivnoj i značajnoj vezi s ljestvicom usamljenosti. Najjača je veza između usamljenosti i osjećaja da su usamljeniji nego prije potresa, te s tvrdnjom da ne znaju kome se obratiti za potrebnu pomoć.

Kako su stariji stanovnici Sisačko-moslavačke županije i prije potresa bili u riziku od siromaštva, nedostatka socijalne potpore i loših zdravstvenih ishoda, potrebno je podići svijest o potrebi i važnosti socijalne potpore da bi se izbjegla usamljenost. Iako su ispitanici u sklopu ovog istraživanja iskazali prosječnu umjerenu razinu usamljenosti, potrebno je identificirati pojedince s višim razinama usamljenosti i pružiti im socijalnu i materijalnu pomoć koja može doprinijeti smanjenju razine usamljenosti, boljem zdravlju i kvaliteti života.

Mirna Mesar, bacc. med. techn.

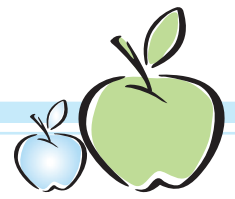
mirna.mirkovic@gmail.com

Andreja Domitrović, mag. med. techn.

andreja0105@gmail.com

Zavod za hitnu medicinu

Sisačko-moslavačke županije

Doprinos sustava socijalne skrbi Grada Zagreba u stvaranju demenciji prijateljske zajednice

Prema Popisu stanovništva iz 2021. u Zagrebu žive 158.773 osobe u dobi 65 i više godina koje čine 20,7 % ukupne zagrebačke populacije. Osobe u dubokoj starosti (85 i više godina života) bile su 2021. godine zastupljene s udjelom od 10,9 % ukupnog broja starijih osoba u gradu Zagrebu (Državni zavod za statistiku, 2022.). Dugovječnost Zagrepčana vidljiva je i u broju osoba u dobi od sto i više godina koje su u evidenciji popisa birača u 2022. godini bile zastupljene s čak 501 stogodišnjakom (339 žena i 162 muškaraca). Uz trend starenja stanovništva sve učestalija je i pojavnost Alzheimerove bolesti i drugih oblika demencije. Prema najnovijim epidemiološkim procjenama, u Hrvatskoj oko 90.000 osoba boluje od nekog tipa demencije, s tim da je među njima najveći broj onih koji boluju od Alzheimerove bolesti. Procjenjuje se da u Zagrebu živi oko 17.000 stanovnika oboljelih od demencije, a svjetski stručnjaci predviđaju da će se svakih 20 godina ova brojka udvostručivati. Navedeni podatci upućuju na potrebu usmjerenja cjelokupnog društva i javnih politika na osiguravanje primjerene skrbi za oboljele te kreiranje usluga u cilju pružanja podrške obiteljima koje se svakodnevno suočavaju s preprekama i poteškoćama u brizi za svoje oboljele članove. Osoba oboljela od demencije nastavlja nakon dijagnoze **živjeti suočena s činjenicom** da će godinama živjeti s bolešću koja u svakom pojedinom stadiju utječe na sve aspekte života. Upravo zbog toga nužno je osigurati pravovremene, dostupne te individualizirane socijalne usluge s ciljem dostojanstvenog života do njegova samog kraja. Pritom je zadatak Gradskog ureda za socijalnu zaštitu,

SOCIJALNA SKRB

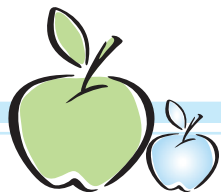
Tko ostvaruje pravo na pomoć u kući?

zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Grada Zagreba stvaranje zajednice koja osigurava usluge oboljelima od demencije koje će im omogućiti što dužu aktivnost i život u vlastitom domu. Sukladno tome, planiranje mjera i aktivnosti u cilju osiguravanja skrbi za osobe koje boluju od različitih oblika demencije, nezaobilazan su i važan sadržaj svih strateških dokumenata koji su doneseni u proteklom periodu.

Potreba podizanja kvalitete života oboljelih od demencije i članove njihovih obitelji istaknuta je i u prvoj Zagrebačkoj strategiji za unapređenje kvalitete života osoba starije životne dobi za razdoblje od 2020. do 2024. i to u sklopu različitih mjera, poput: osiguravanja specijaliziranih odjela za oboljele od Alzheimerove bolesti i drugih demencija u domovima za starije osobe u nadlež-

nosti Grada Zagreba, razvijanje usluga usmjerenih življenju osoba starije životne dobi u vlastitom domu, osiguravanje kapaciteta za privremeni smještaj osoba starije životne dobi u svrhu kriznog smještaja te omogućivanja predaha neformalnim njegovateljima i organiziranja rane detekcije demencije u korisnika usluga domova za starije osobe.

U suradnji s domovima za starije osobe te drugim značajnim dionicima, posebice organizacijama civilnog društva, Grad Zagreb nastoji lepezom različitih usluga omogućiti osobi oboljeloj od demencije što duži život u vlastitom domu, u sigurnom i poznatom okruženju. U početnom stadiju bolesti oboljelima su na raspolaganju izvaninstitucijske usluge koje preveniraju socijalnu isključenost, doprinose usporavanju tijeka bolesti te poboljšavaju kvalitetu

života oboljele osobe, ali i članova obitelji koji o njoj skrbe. Riječ je o mogućnosti uključivanja u brojne aktivnosti gerontoloških centara Grada Zagreba putem programa podrške u lokalnoj zajednici. Aktivnosti su dostupne u prostorima mjesnih odbora, župa i drugih prostora gradskih četvrti, a u koordinaciji devet domova za starije osobe koji su u nadležnosti Grada Zagreba (Dom za starije osobe Centar, Dubrava, Maksimir, Medveščak, Peščenica, Sveta Ana, Sveti Josip, Trešnjevka i Trnje). Raznovrsne kreativne radionice i društvene igraonice doprinose poboljšanju odnosno očuvanju preostalih kognitivnih funkcija, a jednako su važne i rekreativne skupine budući da bolest u svojem tijeku prati gubitak tjelesnih sposobnosti, pokretljivosti i snage. Važno je istaknuti vrijednost gerontoloških centara Grada Zagreba s obzirom na to da su za njihove korisnike aktivnosti besplatne.

Za oboljele od demencije koji u određenim segmentima života više nisu u mogućnosti samostalno se brinuti o sebi, dostupne su usluge pomoći u kući te usluga boravka. Riječ je o najhumanijim oblicima skrbi kojima se omogućava da oboljeli što duže živi u vlastitom domu te se ujedno prevenira (prerana) institucionalizacija.

U okviru usluge pomoći u kući dostupna je usluga gerontodomačice (organiziranje prehrane, obavljanje kućanskih poslova, održavanje osobne higijene u kući korisnika te zadovoljavanje drugih potreba) i/ili svakodnevna dostava gotovog obroka. Pravo na besplatnu uslugu može se ostvariti sukladno Zakonu o socijalnoj skrbi (temeljem rješenja Hrvatskog zavoda za socijalni rad), Odluci o socijalnoj skrbi Grada Zagreba (temeljem rješenja Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom) ili putem gerontološkog centra Grada Zagreba u najbližem domu za starije osobe prema mjestu stanovanja oboljelog. Oni koji ne ispunjavaju uvjete za priznavanje prava na besplatnu uslugu pomoći u kući, mogu se izravno obratiti domu za starije osobe te ugovoriti pružanje usluge gerontodo-

mačice za 6,64 eura po satu, odnosno dostavu ručka za 3,98 eura po obroku. Socijalna usluga boravka pruža se u tri doma za starije osobe koji su u nadležnosti Grada Zagreba (Dom za starije osobe Medveščak, Sveta Ana i Sveti Josip), ukupnog kapaciteta za 65 korisnika. Usluga obuhvaća aktivnosti socijalnog rada, psihosocijalne rehabilitacije, aktivnog provođenje vremena i radne aktivnosti, prehranu (doručak, ručak, međuobrok), brigu o zdravlju, njegu, održavanje osobne higijene te organizirani prijevoz, a pruža se funkcionalno ovisnom korisniku kojem je zbog Alzheimerove bolesti ili druge demencije (srednji/srednje teški stadij bolesti) potrebna pomoć i nadzor druge osobe u zadovoljenju potreba. Prema dnevnom trajanju usluge razlikujemo poludnevni boravak (od četiri do šest sati) i cjelodnevni boravak (od šest do deset sati). Cijena poludnevnog boravka iznosi 252,17 eura, a cjelodnevnog 291,99 eura mjesečno. S obzirom na specifičnost tijeka bolesti, moguće je ugovoriti uslugu boravka i po danu u iznosu od 19,91 euro. Kako bi usluga bila dostupnija, domovi su u mogućnosti organizirati i prijevoz korisnika usluge boravka uz osiguranu pratnju u iznosu od 53,09 eura mjesečno.

Pored navedenih socijalnih usluga važno je istaknuti kako oboljela osoba s ostvarenim pravom na doplatku za pomoć i njegu, odnosno osobnu invalidninu temeljem rješenja Hrvatskog zavoda za socijalni rad, ostvaruje pravo i na dodatnu novčanu pomoć Grada Zagreba (novčana pomoć korisnicima doplatka za pomoć i njegu i korisnicima osobne invalidnine). Korisnicima koji su ostvarili pravo na doplatku za pomoć i njegu u punom iznosu i smanjenom iznosu, kao

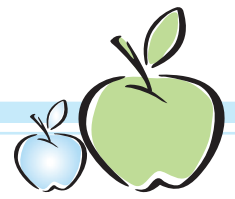
i korisnicima osobne invalidnine dodatno se mjesečno isplaćuje 26,54 eura pomoći Grada Zagreba.

Osobama čija je bolest uznapredovala do srednjeg i srednje teškog stadija, potrebna je pomoć u svim segmentima života. Pomoć se osigurava putem usluge smještaja u specijaliziranom odjelu s potpunom skrbi educiranog multidisciplinarnog stručnog tima tijekom 24 sata uzimajući pritom u obzir individualne potrebe korisnika. Od 2015. do danas Grad Zagreb uložio je znatne napore kako bi u postojećim domovima za starije osobe iz svoje nadležnosti osigurao takve odjele. Iako je dinamika adaptacija prostora sporija od naših nastojanja i potreba, danas ipak u okviru četiri doma (Dom za starije osobe Medveščak, Maksimir, Park i Sveta Ana) imamo uspostavljeno ukupno šest odjela za 84 korisnika. U navedenim se domovima uz odjele nalaze i multisenzorne sobe opremljene ciljanim uređajima koji omogućuju oboljelima od demencije iskustvo izravne interakcije sa svojom okolinom te doživljavaj osjećaja zadovoljstva putem taktilne, vestibularne, vizualne, auditorne i olfaktivne senzoričke obrade.

Do kraja 2023. planiramo otvoriti dodatne kapacitete u novoizgrađenom domu za starije osobe u Markuševcu (za 12 korisnika) s multisenzornom sobom. S obzirom na specifičan visoko individualizirani stručni pristup, cijena usluge smještaja viša je od ostalih usluga smještaja i jedinstvena u svim domovima te iznosi 929,06 eura mjesečno za dvokrevetnu sobu i 995,42 eura mjesečno za jednokrevetnu sobu.

Istovremeno s izradom projektne dokumentacije za adaptacije prostora u postojećim domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba, u svim novim projektima za izgradnju domova također se planiraju specijalizirani smještajni kapaciteti za oboljele od demencije.

Odmakli (treći) stadij bolesti dovodi do potpune ovisnosti o drugima te se korisniku potrebna pomoć u zadovoljenju svih potreba u punom opsegu osigurava u odjelima za pojačanu njegu (tzv.

stacionari) u svim domovima za starije osobe u nadležnosti Grada Zagreba.

Primjer inovativnog pristupa skrbi rad je Doma za starije osobe Maksimir koji je kao pružatelj usluge smještaja, tijekom niza godina zamijetio promjene u strukturi i dobi osoba zainteresiranih za smještaj. Na tom je tragu Dom Maksimir pokrenuo novi pristup u institucionalnom zbrinjavanju osoba starije **životne dobi** – model organiziranog stanovanja u tzv. socijalnom prostoru. Osnovna je pretpostavka ovog modela rada individualni pristup svakom članu takve zajednice uvažavanjem svih navika i potreba korisnika kako bi bilo što manje odstupanja od obiteljskog života na koji je osoba navikla. U „socijalnom prostoru“ središnje je mjesto događanja dnevni boravak, opremljen za zajedničku pripremu i konzumiranje obroka, kao i za sve dnevne aktivnosti, dok su u blizini sobe u koje se korisnici mogu povući kada za to osjete potrebu. Svakako je važno istaknuti kod ovakvog modela rada uključenost članova

obitelji koji na taj način mogu aktivno sudjelovati u brizi za svoje bližnje.

Razvijajući socijalne usluge za oboljele, Grad Zagreb je usmjeren i na podršku članovima njihovih obitelji – neformalnim njegovateljima, prepoznajući njihovu izuzetno važnu ulogu. Od 2016. u okviru Doma za starije osobe Sveti Josip osigurava se stručna i emocionalna te individualna i grupna podrška u okviru savjetovališta pod nazivom *NJE-GOS*. Više informacija o dostupnosti savjetovališta može se pronaći na www.domsvjosip.hr.

Neizostavna je i neprocjenjiva podrška organizacija civilnog društva koje svojim djelovanjem u zajednici uvelike pomaže oboljelima i njihovim obiteljima stručnom podrškom, savjetima i informiranjem, povezujući ih sa ostalim pružateljima skrbi (Hrvatska udruga za Alzheimerovu bolest i dr.). Uloga informiranja javnosti posebice je važna jer senzibilizira građane za potrebe oboljelih i osvještava potrebu ulaganja u zdravlje.

Slijedom navedenog, slobodno možemo reći kako je Grad Zagreb, u suradnji s ustanovama i organizacijama civilnog društva, u skladu s Globalnom poveljom o demenciji koje je i potpisnik, usmjeren na stvaranje zajednice koja osigurava različite usluge za poboljšanje kvalitete života i skrbi osobama oboljelima od Alzheimerove bolesti i drugih demencija te članovima njihovih obitelji.

dr. sc. Romana Galić

Romana.Galic@zagreb.hr;

Andreja Ninić, dipl. soc. radnica

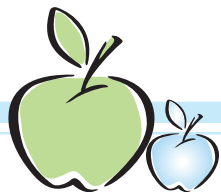
Andreja.Ninic@zagreb.hr

Antonija Bobić Lazić, dipl. soc. radnica

Antonija.Bobic-Lazic@zagreb.hr

Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom Grada Zagreba

Udruga „Novi put” Varaždin – Prenocište za beskućnike Varaždin

Udruga „Novi put” u Varaždinu osnovana je 2010. godine. Organizirana je kao nevladina, nepolitička i neprofitabilna organizacija, a njezin je cilj promicanje, razvoj i unapređenje skrbi o beskućnicima, pružanje stručne i savjetodavne pomoći te stručno osmišljavanje, izrada i realizacija projekata kojima se unapređuje kvaliteta života beskućnika.

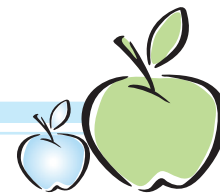
U suradnji s Gradom Varaždinom i Centrom za socijalnu skrb Varaždin 2001. godine osnovano je jedno od prvih Prenocišta za beskućnike na području cijele Hrvatske, a Udruga „Novi put” i danas ga uspješno vodi. Varaždinsko Prenocište za beskućnike nalazi se gotovo u samome središtu grada, lako je dostupno korisnicima i u blizini je svih važnih institucija i lokalne zajednice. Samo Prenocište nalazi se u prostoru koji je Grad Varaždin ustupio za potrebe pružanja socijalne usluge smještaja beskućnicima, a Grad podmiruje i režijske i ostale materijalne troškove Prenocišta te troškove njegova održavanja. Prenocište može smjestiti ukupno 15 osoba, 12 muškaraca i 3 žene. Gotovo uvijek je popunjeno, a zimi i za nepovoljnih vremenskih uvjeta bude i veća potreba za smještajem nego što kapaciteti omogućuju, no nitko ne ostaje na cesti. Potrebe korisnika su različite, s obzirom na njihove životne situacije i poteškoće s kojima se susreću. Svaki beskućnik ima svoju priču, jedinstvenu i tešku, jako sličnu, ali istovremeno i jako različitu. Temeљem dugogodišnjeg iskustva rada Udruge s beskućnicima i razgovora s našim trenutnim i bivšim korisnicima, kao najčešći uzroci „postajanja beskućnikom” ističu se dugotrajno siromaštvo i nezaposlenost, nemogućnost zapošljavanja, otkaz na radnome mjestu, nizak stupanj obrazovanja, različiti oblici ovisnosti (alkohol, droga, kockanje), narušeno tjelesno zdravlje, narušeno mentalno zdravlje, slaba socijalna mreža i povezanost, loši obiteljski i/ili partnerski odnosi, izdržava-

nje kazne zatvora, gubitak mjesta za stanovanje, nemogućnost podmirivanja troškova stanovanja i sl.

Korisnici jednim od sve češćih razloga beskućništva navode činjenicu da su izrazito porasle cijene najma soba i stanova te režijskih troškova, stoga rješavanje stambenog pitanja za njih postaje gotovo nedostižan cilj. U prva tri mjeseca 2023. uslugu smještaja u Prenocištu za beskućnike Varaždin iskoristilo je već 17 korisnika, a broj korisnika u potrebi u stalnom je porastu, što je izravna posljedica ekonomske krize, porasta cijena i teškoća sa zapošljavanjem i podmirivanjem troškova života. Korisnicima je u sklopu Prenocišta omogućeno spavanje, održavanje osobne higijene, pranje odjeće, osigurane su im higijenske potrepštine, a na raspolaganju im je i potpuno opre-

mljena kuhinja u kojoj mogu pripremati i konzumirati obroke, dnevni boravak s televizorom, mala biblioteka, računalo s pristupom internetu, društvene igre, dnevne novine i dr. Korisnici su obvezni pridržavati se kućnog reda i ovim se prostorom koriste prema načelu dobrog gospodara – održavaju ga urednim i redovito čiste. Prenocište okružuje veliko dvorište s voćnjakom koji su zasadili korisnici i vrtom s dva plastenika u kojem korisnici za vlastite potrebe uzgajaju povrće. Ručak je korisnicima osiguran u Caritasovoj Pučkoj kuhinji svakog dana, osim nedjelje, kada ručak korisnicima osiguravamo pomoću donacija građana u sklopu akcije *Nedjeljni ručak za beskućnike*. Dvije pekare na području grada svakodnevno doniraju korisnicima Prenocišta višak svojih proizvoda što dostaje za

doručak i večeru. Osim zadovoljavanju osnovnih životnih potreba (smještaj, održavanje osobne higijene, prehrana i dr.), Udruga veliku pažnju poklanja resocijalizaciji beskućnika. Redovito se provode programi usmjereni smanjenju socijalne isključenosti beskućnika, njihovom osnaživanju i kvalitetnijoj reintegraciji u društvenu zajednicu. Udruga trenutno provodi trogodišnji program *NOVI PUT za Život*, financiran sredstvima Ministarstva rada, mirovinskog sustava, obiteljske i socijalne politike, a u sklopu kojeg je za potrebe stručnog rada s korisnicima zaposlena magistra socijalne pedagogije. Održavaju se susreti psihosocijalne podrške, grupni susreti vezani za različite teme (ovisnosti, samopoštovanje i samopouzdanje, razvoj komunikacijskih i socijalnih vještina i sl.), kreativne radionice, potiče se uključivanje u zajednicu i sl. Rad s korisnicima usmjeren je ka njihovom osnaživanju, poticanju samostalnosti i stvaranja novih vještina te pripremu za samostalan život u zajednici. Korisnici se, uz potporu djelatnika Udruge, mogu informirati o ostvarivanju prava iz područja radnog prava, obiteljskog prava, zdravstva i socijalne skrbi, pruža im se pomoć pri traženju posla i zapošljavanju, rješavanju stambenog pitanja, poboljšanju odnosa s članovima obitelji i/ili partnerima, djetecom, prevladavanju ovisnosti i sl. U Pre-

noćištu se redovito priređuju kreativne radionice, poput šivanja različitih predmeta za svakodnevnu upotrebu od recikliranih materijala (npr. torbe ili vrećice od starog traperera i odjeće, prekrivači, pregače od različitih materijala), izrađuju se ukrasi povodom blagdana, čestitke i sl. Svakodnevno mogu sudjelovati u radno-okupacijskim aktivnostima, poput uređivanja okoliša, uređivanja cvjetnih gredica, održavanja voćnjaka, obrade vrta i uzgoja povrća za vlastite potrebe, pripreme zimnice i dr. Korisnici Udruge „Novi put“ uglavnom su različitih karakteristika, prevladavaju muškarci srednje do starije životne dobi, niže ili srednje stručne spreme, nerijetko s razvijenim različitim oblicima ovisnosti te narušenog zdravstvenog stanja. Udruga organizira različite aktivnosti u kojima korisnici mogu sudjelovati prema vlastitim mogućnostima, znanjima, afinitetima, potrebama i željama. Aktivnosti omogućuju korisnicima stvaranje i razvoj radnih navika te usvajanje novih i razvijanje postojećih znanja i vještina koje im mogu pomoći u samostalnom životu, ali i zapošljavanju i promjenama koje žele postići u životu. U financiranju organizacije i provedbe aktivnosti u sklopu Prenocišta pomaže i Varaždinska županija..

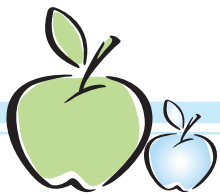
Budući da je riječ i o osobama koje nemaju podršku svojih bližnjih, članova

obitelji, partnera i prijatelja, često i o samcima koji nisu osnovali obitelj, osobama koje su po razvodu braka zbog različitih razloga prekinule sve veze s obitelji, osobama koje su odbačene od društva, zajednice i sl., većini korisnika mnogo znači već i činjenica da za njih postoji mjesto gdje mogu s nekim porazgovarati, podijeliti svoje probleme i katkada doći do rješenja tih problema uz tuđu pomoć, iskustvo i savjet, zabaviti se, družiti se, obilježiti blagdane i svrhovito provesti svoje slobodno vrijeme.

U Udruzi ima mnogo problema u radu s beskućnicima, a jedan od većih je nedostatak stručnjaka poput socijalnih radnika, socijalnih pedagoga i psihologa, medicinskih djelatnika, a izražen je i nedostatak volontera zainteresiranih za stalan rad s beskućnicima. Financiranje u nekim okvirima također nije posve riješeno. Stručni se djelatnik zapošljava na projektima kojima se Udruga prijavljuje na natječaje, no očita je potreba za stalnim zapošljavanjem stručnog djelatnika za rad s korisnicima. Aktivnosti Prenocišta financiraju se u okviru projekata i programa koje provodi Udruga, a za njih se sredstva nalaze putem prijave na natječaje i javne pozive na lokalnoj i državnoj razini.

Korisnicima je jedna od nepremostivih prepreka stigma beskućnika koja ih, nažalost, prati na svakom koraku, od razgovora za posao do traženja stanova. Velik broj beskućnika priznaje da pri prijavljivanju na natječaje i tijekom razgovora s poslodavcima skrivaju činjenicu da borave u Prenocištu za beskućnike jer se boje da će biti odbačeni i neće konkurirati za radno mjesto. Neki korisnici kažu da im poslodavci više ne odgovore nakon što ih tijekom razgovora informiraju da se nalaze u Prenocištu za beskućnike. Slične su i situacije pri pokušajima traženja stanova ili soba za najam. Kada korisnici upoznaju potencijalne stanodavce sa svojim statusom, bivaju odbačeni unatoč činjenici da bi vlastitom štednjom i uz pomoć novčanih naknada bili u mogućnosti financirati smještaj. Za korisnika to predstavlja začaran krug nemoći i osjećaja neuspjeha, često im pada motiva-

cija za promjenom i odustaju od svojih ciljeva, ostaju diskriminirani i na samoj margini društva. Različitim aktivnostima i uslugama osnažujemo korisnike kako bi se uključili u zajednicu. To je ključno jer se oni osjećaju diskriminirano i stigmatizirano te je važno da steknu potrebno samopouzdanje i samopoštovanje. Pružena pomoć vodit će ih prema stjecanju novih pozitivnih iskustava te osobnom rastu i razvoju. Udruga godinama ostvaruje suradnju s Gradskim društvom Crvenog križa Varaždina, Društvom Crvenog križa Varaždinske županije, Caritasom Varaždinske biskupije, Socijalnom samoposlugom „Kruh Sv. Antuna“ te građanima i drugim organizacijama koje pomažu pri skrbi o beskućnicima donacijama hrane, higijenskih potrepština, odjeće, obuće i sl.

Udruga „Novi put“ svake godine 10. listopada obilježava Svjetski dan beskućnika organiziranjem javne akcije u gradu Varaždinu te pritom zainteresiranim građanima predstavlja radove koje su korisnici izradili u sklopu aktivnosti u Prenočištu. Korisnici dijele informativne materijale i letke, razgovaraju sa zainteresiranim građanima te ih se informira o djelatnostima Udruge, programima i projektima koji se provode, o uslugama koje Udruga pruža, mogućnostima uključivanja u rad Udruge i pomaganju beskućnicima.

Informiranjem, educiranjem i senzibilizacijom javnosti nastoji se utjecati na smanjenje diskriminacije beskućnika i podizanje svijesti građana o problematiki beskućništva te mogućnosti po-

moći i utjecaja svakog pojedinca na promjenu i poboljšanje životne situacije osoba u potrebi.

Udruga „Novi put“ ponosno ističe kako je tijekom godina rada brojnim beskućnicima i korisnicima Prenočišta za beskućnike pomogla u prevladavanju različitih teškoća, pronalasku i zadržavanju zaposlenja, rješavanju stambenog pitanja, pronalasku stalnog smještaja starijim i bolesnim korisnicima, pomogla korisnicima pri liječenju od ovisnosti te uspostavi i održavanju apstinencije, osnažila korisnike za povratak obiteljima i partnerima, pomogla u rješavanju odnosa s obiteljima, partnerima i prijateljima. Neki se korisnici povremeno jave po odlasku iz Prenočišta, informiraju nas o postignutim uspjesi-

ma i promjenama i zahvale na pruženoj pomoći, što za nas znači da samo postigli svoj cilj i ostvarili svrhu svoga postojanja i djelovanja.

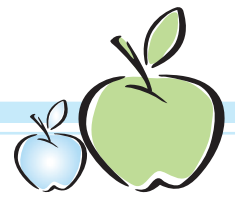
Iako su sve životne priče naših korisnika različite i teške, završili bismo riječima našeg korisnika:

„Nismo svi mi toliko loši, koliko je za neke od nas život bio mačeha. Sretni smo da se ipak netko brine o nama. Svima koji nemaju krov nad glavom, želim da dođu dom.“

Petra Lončar, mag.paed.soc.

Udruga Novi put Varaždin – Prenočište za beskućnike
centar592@gmail.com

Stambeno zbrinjavanje osoba u beskućništvu

U Hrvatskoj i u Gradu Puli znan je broj osoba s niskim prihodima koje nemaju pristup uskom sektoru socijalnog iznajmljivanja i moraju pronaći rješenje najma u privatnom sektoru, ili u naseljima koja su udaljenija od urbanih središta. Na privatnom tržištu iznajmljivanja dominiraju privremeni iznajmljivači koji uglavnom u ljetnim mjesecima iznajmljuju nekretnine po visokoj cijeni.

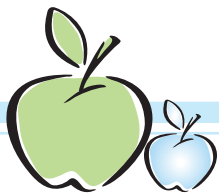
Na nacionalnoj razini cijene najma stana porasle su i preko 50% od 2015. do 2022.. Pritom su troškovi stanovanja zbog povećanja cijena energetske i komunalnih usluga mnogima još dodatno otežali uvjete življenja.

Pula je grad koji razumije, podržava i mijenja se prema potrebama zajednice. Grad čuje i razumije potrebe svojih građana, pogotovo onih najranjivijih, najsiriomašnijih među siromašnima, osoba u beskućništvu i osoba u riziku od beskućništva. Beskućništvo postoji i dio je naših zajednica, a na nama je da kreiramo rješenje i težimo ka gradu bez osoba čije su sklonište ulice, parkovi, željezničke i autobusne postaje. Na nama je da se educiramo, primjenjujemo

znanje, stvaramo domove i pružamo adekvatnu podršku osobama u beskućništvu, posebno onima narušenog mentalnog zdravlja.

Pula je grad koji je 2012. godine po prvi puta otvorio vrata Prihvatilišta za beskućnike Pula i vremenom ponudio uslugu Dnevnog boravka koju i danas pruža. Obje usluge namijene su osobama čije osnovne životne potrebe nisu namirene, a to su krov nad glavom, prehrana i osnovna higijena. U veljači 2023. po prvi puta u Puli vrata otvara i prenoćište *Rachem* kojim se proširuje usluga i zadovoljavaju potrebe onih kojima je potreban hitan smještaj. Od 2019. pruža se i usluga stambene zajednice za osobe u beskućništvu. Sve usluge koje su trenutno na raspolaganju beskućnicima na području Pule, omogućuju samo privremeni smještaj. Osoba u potrebi može se koristiti uslugom Prihvatilišta, Prenoćišta ili stambene zajednice samo određeno vrijeme. Problem nastaje kada ta usluga završi. Postavlja se pitanje kako toj osobi omogućiti trajni krov nad glavom uz stalnu podršku.

Istraživanja su pokazala da je kratkotrajan smještaj dostatan za radno sposobne osobe koje su boljeg mentalnog zdravlja. Boravak na ulici i spavanje u nesigurnim uvjetima već u prvom tjednu stvara kognitivne promjene u osoba koje nemaju adekvatan smještaj i personaliziranu podršku. Ponukani potrebama u zajednici, Pula je prva među gradovima u Hrvatskoj zaposlila certificirane trenere za model trajnog stambenog zbrinjavanja (stanovanje na prvome mjestu –

Housing First). Djelatnice Prihvatilišta za beskućnike Pula, certificirane od *Housing First European Huba*, stečeno će znanje usmjeriti prema zagovaranju i provedbi socijalno inovativnog modela dugotrajnog stanovanja. Model *Housing First* dokazano je učinkovit način za okončanje beskućništva, posebno za osobe s narušenim mentalnim zdravljem i problemima ovisnosti. Model je usmjeren na osobu, osigurava stanovanje kao osnovno ljudsko pravo, a ne kao nagradu za poslušnost. Pojedinci ne moraju zaraditi za stanovanje ni dokazati da su vrijedni ili spremni za stanovanje. Modelom se nastoji boriti s nepravdom siromaštva, pokušava se izjednačiti uvjete za one koji su manje sretni i ublažiti patnju osoba u beskućništvu. Model obrće slijed „tretman-otriježnjenje-zatim-smještaj“ do „smještaj-lijecenje i možda otriježnjenje“. *Housing First* koristi se stanovanjem kao početnom točkom, a ne krajnjim ciljem. Pružanje trajnog smještaja u što kraćem mogućem roku cilj je ovog modela. Program se odmah usredotočuje na omogućivanje osobi da uspješno živi u vlastitom domu kao dio zajednice. Podrška je usmjerena na poboljšanje zdravlja, dobrobiti i mreže socijalne podrške osobama u beskućništvu kojima osigurava mogućnost izbora i kontrole. Pojam „integracije u zajednicu“ postavljen je u središte zanimanja.

Umrežavanje ključnih dionika i transparentna komunikacija pokazali su se ključnim čimbenicima u procesu napretka pri kreiranju inovativnih stambenih modela. Edukacija svih koji sudjeluju i želja za promjenom također su obvezan dio ovoga procesa i možda je baš zbog toga Grad Pula prvi grad u Hrvatskoj koji potiče na promjenu i priprema prvi pilot projekt po modelu Stanovanje na prvom mjestu.

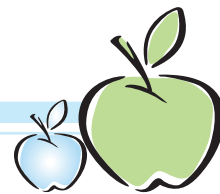
Volje imamo, znanje unapređujemo i zato je vrijeme da prvi u državi krenemo sa stambenom politikom i trajnim zbrinjavanjem osoba u beskućništvu. Nadamo se pokrenuti i širu zajednicu te potaknuti sve one koji provode usluge za beskućnike putem tradicionalnih modela, skrbe o mentalnom zdravlju i liječenju ovisnosti da prihvate načela programa. Uključivanje dionika na nacionalnoj razini uz podršku europskih stručnjaka svakako bi potaknulo bržu promjenu.

Ivana Sokolov, pročelnica

Upravni odjel za društvene djelatnosti i mlade Grada Pule
Ivana.sokolov@pula.hr

mr. sc. Jana Milin Herceg

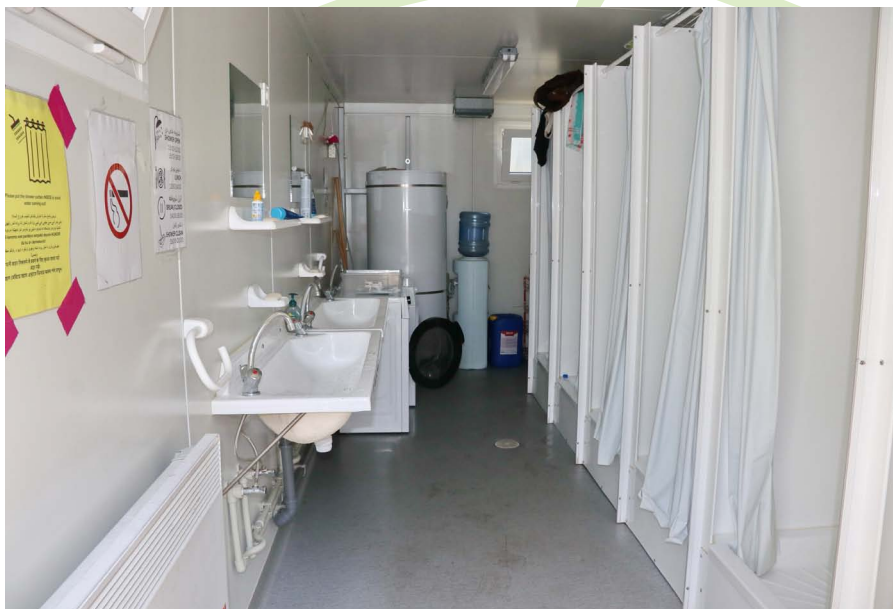
janamilinherceg@gmail.com
univ. bacc. med. techn. Helena Babić
Gradsko društvo Crvenog križa Pula
prihvatiliste.pula@gmail.com

Tranzitni punkt za migrante u Rijeci

Od kraja listopada 2022. Grad Rijeka suočava se s problemom prouzročenim okupljanjem brojnih migranata na prostoru gradskoga željezničkog kolodvora gdje čekaju prijevoz za daljnja odredišta. Tamo nažalost borave i po nekoliko dana te spavaju na betonu, na otvorenome.

Unatoč nastojanjima Grada Rijeke i ostalih uključenih dionika da se ova situacija drži pod nadzorom, naišlo se na niz problema. Naime, kako je riječ o cirkulaciji velikog broja ljudi, nerijetko i obitelji s maloljetnom djecom, jasno je kako je zadržavanje na prostoru željezničkog kolodvora posve neadekvatno. Štoviše, takvo zadržavanje može se opravdano okarakterizirati i opasnim. Treba imati na umu da se ovdje nerijetko radi o iscrpljenim ljudima, pogodnim bolestima uzrokovanim nedostatnim higijenskim uvjetima (svrab i sl.), koji se kreću uzduž pruge te stoga postoji svakodnevna bojazan da će doći do njihova stradavanja. Migranti se zadržavaju i na prostoru skladišta koje je

u privatnom vlasništvu, borave unutar njega, kao i na vanjskom natkrivenom dijelu koji je u derutnom stanju. Spavaju i po gradskim parkovima i ulazima stambenih zgrada.

Osim svakodnevne opasnosti po sigurnost samih migranata, nije zanemariv i higijenski aspekt ovog problema. Naime, zbog obitavanja velikog broja ljudi na skučenom prostoru, svakodnevno dolazi do velikog onečišćenja, počevši od odbačenih stvari, pa sve do infekci-

je fekalijama, što je ozbiljna prijetnja i migrantima i čitavom gradu.

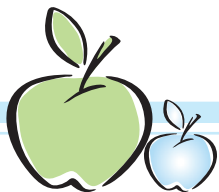
Suočen s pobrojanim izazovima, Grad Rijeka od početka migrantske krize ulaže velike napore kako bi pružio svu potrebnu humanitarnu pomoć migrantima, nastojeći pritom održavati potrebnu razinu sigurnosti za sve dionike uključene u rješavanje ovog problema. U želji da se ova situacija razriješi na opću dobrobit, zajedničkim naporima samoorganiziranih Riječana, Grada Rijeke, HŽ Infrastrukture, Crvenog križa, KBC-a Rijeka, Zaklade Solidarna, Isusovačke službe za izbjeglice te Caritasa Riječke nadbiskupije, organizirana je humanitarna pomoć migrantima koji se okupljaju na prostoru željezničkog kolodvora.

Grad Rijeka poduzeo je brojne korake kako bi zaštitio zdravlje i dobrobit migranata, pa je tako u dogovoru s privatnim vlasnicima uredio površinu u blizini kolodvora te su na nju postavljeni šator i kontejneri. Postavljena su i dva kemijska toaleta i kontejner sa šest tuševa s toplom vodom te kontejner za prihvati i distribuciju donacija, dva sanitarna čvora i nekoliko kontejnera za smeće.

Prihvati migranata u tranziciji

Osim raseljenih osoba iz Ukrajine, Grad Zagreb iskazao je solidarnost i s migrantima u tranzitu. U suradnji s Gradskim društvom Crvenog križa Zagreb, Ustanovom Dobri dom, Domom zdravlja Zagreb – Centar i organizacijama civilnog društva Grad Zagreb je osigurao pomoć migrantima u tranziciji u okviru dnevnog prihvatnog centra čijim su djelovanjem svakodnevno osiguravani: podjela obroka, higijenske potrepštine, odjeća i obuća. Osiguravana je i primarna trijaža te upućivanje na zdravstvenu skrb ako je riječ bila o osobama lošijeg zdravstvenog statusa.

Od studenog 2022. do siječnja 2023. uslugama dnevnog prihvatnog centra koristile su se 3493 osobe.

U suradnji s gradskim komunalnim društvima prostor željezničkog kolodvora detaljno je očišćen od mogućeg infektivnog otpada, poduzete su mjere dezinfekcije, dezinfekcije i deratizacije prostora te je organizirano redovito čišćenje. Istovremeno, od 25. listopada 2022., Gradsko društvo Crvenog križa Rijeka svakodnevno priprema i na kolodvor dostavlja volonterima Caritasa i Riječke nadbiskupije tople obroke za migrante, prilagođene njihovim prehrambenim navikama. Od 1. travnja 2023., pripremu i organizaciju dostave obroka migrantima, te s tim u vezi nastale troškove, preuzeo je Caritas.

Grad Rijeka održava čistoću tranzitnog punkta, brine o redovitom prikupljanju i uklanjanju otpada te pokriva troškove električne energije i ostale komunalne

troškove potrebne za njegovo funkcioniranje.

Radi velikog broja ljudi koji borave na ovako specifičnom prostoru u teškim okolnostima, neminovna je i pojava sporadičnih sukoba između migranata međusobno, ali i s pojedinim građanima koji nemaju nužnu razinu tolerancije prema ovoj skupini potrebitih, ni prema pružanju volonterske pomoći. Trenutno o sigurnosti volontera te o održavanju javnog reda na prostoru željezničkog kolodvora brine jedan djelatnik Hrvatskih željeznica.

Grad Rijeka, socijalno osjetljiv, prepoznaje i nastoji uvijek odgovorno i na vrijeme djelovati u svim humanitarnim krizama, a to će nastaviti činiti i u predstojećim vremenima. Razvidno je da ulaskom Hrvatske u šengenski prostor

nije prestao dolazak migranata. No, migranti u Rijeci ne bi trebali biti problem koji rješava samo Grad Rijeka, u njegovo bi se rješavanje trebala uključiti Republika Hrvatska u cjelini, putem nadležnih ministarstva.

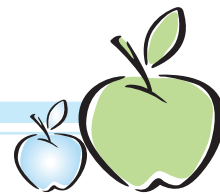
Anita Kristofić, viša stručna suradnica za pravne poslove,

Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu zaštitu i unapređenje kvalitete života, Grad Rijeka
Anita.Kristofic@rijeka.hr

Jadran Mandekić, voditelj projekta Rijeka – Zdravi grad

Upravni odjel za zdravstvo, socijalnu zaštitu i unapređenje kvalitete života, Grad Rijeka
Jadran.Mandekic@rijeka.hr

Usluge zdravstvene zaštite raseljenim osobama iz Ukrajine na području grada Zagreba

Grad Zagreb spremno je pružio pomoć raseljenim osobama iz Ukrajine, a posebno majkama s djecom. Ratna trauma uzrokuje razne poteškoće mentalnog zdravlja u vidu nesаницe, anksioznosti, panike, osjeća straha, dekompenzacije postojećih psihijatrijskih bolesti, osjećaja nemoći, beznađa, sniženog raspoloženja, posttraumatskog stresnog poremećaja, zloupotrebe sredstava ovisnosti te suicidalnih promišljanja.

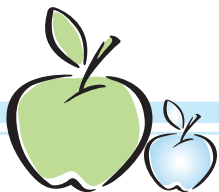
S obzirom na povećan broj ulaska raseljenih osoba iz Ukrajine, na inicijativu gradonačelnika Grada Zagreba gospodina Tomislava Tomaševića, na području grada Zagreba uspostavljena je koordinacija u organizaciji Gradskog ureda za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, domova zdravlja kojima je osnivač Grad Zagreb, Službe za mentalno zdravlje Nastavnog zavoda za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“ radi donošenja prioritarnih intervencija u sklopu pružanja psihološke podrške raseljenim osobama iz Ukrajine. Putem partnerske koordinacije pokrenut je projekt pod nazivom Pružanje psihološke pomoći mobilnih timova raseljenim osobama iz Ukrajine na području grada Zagreba. Cilj je projekta očuvanje postojećeg mentalnog zdravlja i smanjenje štetnog utjecaja traume kod osoba koje se nalaze na području Zagreba. Osobama u potrebi na raspolaganje su stavljene telefonske linije za pruža-

nje psihološke pomoći od 0 do 24 sata. Na pozive je odgovarala stručna osoba koja se služila ukrajinskim jezikom, a kada telefonska konzultacija nije bila dostatna, aktivirao se mobilni tim sačinjen od para prevoditelj – psiholog/specijalizant psihijatrije koji su izlazili na teren pružiti adekvatnu psihološku pomoć osobi u potrebi. Usluga je bila namijenjena svim raseljenim osobama iz Ukrajine na području grada Zagreba, neovisno od toga jesu li se nalazile u kolektivnom (Motel Plitvice i Grad mladih) ili privatnom smještaju. Grad Zagreb objavio je i korisne stručne dokumente i smjernice za postupanje u kriznim situacijama, pružanje psihološke, psihosocijalne podrške i pomoći na ukrajinskom i engleskom jeziku koji su bili izravno usmjereni raseljenim osobama. Po otvaranju poveznice https://mentalnozdravlje.zagreb.hr/wp-content/uploads/2022/03/Resources_in_Ukrainian_language_IASC_MHPSS_RG-1-1.pdf postoji mogućnost odabira engleskog ili ukrajinskog jezika.

Svjesni teške pozicije u kojoj su se našli roditelji i druge osobe koje brinu o djeci, izrađen je i objavljen priručnik Rat kroz oči djeteta – Crtice stručnjaka mentalnog zdravlja za roditelje i druge koji brinu o najranjivijima, <https://www.zagreb.hr/publikacija--rat-kroz-oci-djeteta/177973>, s konkretnim, znanstveno utemeljenim savjetima i smjernicama koji mogu olakšati nošenje s krizom. U ovoj se publikaciji mogu pronaći konkretni savjeti i smjernice koji roditeljima i onima koji brinu o djeci mogu biti dodatan izvor podrške u nošenju s neugodnim vijestima o ratnim zbivanjima u Ukrajini. Publikacija je u PDF formatu dostavljena i svim odgojno-obrazovnim ustanovama na području grada Zagreba.

Dr. sc. Mirela Šentija Knežević, Ivana Rončević, dipl. sanit. ing.

Grad Zagreb, Gradski ured za socijalnu zaštitu, zdravstvo, branitelje i osobe s invaliditetom
Mirela.Sentija-Knezevic@zagreb.hr

Mrežni portal o mentalnom zdravlju Mentalno zdravlje grada Zagreba

Kako si danas?
Tu sam kada me trebaš.

mentalnozdravlje.zagreb.hr

Kao odgovor na krizu (pandemija, potres, ratna zbivanja) 2022. godine izrađen je i predstavljen prvi hrvatski mrežni portal o mentalnom zdravlju Mentalno zdravlje grada Zagreba, <https://mentalnozdravlje.zagreb.hr/> namijenjen svim skupinama građana. Ondje su objedinjene stručne informacije koje široj javnosti nude savjetodavnu pomoć te građane usmjeravaju prema institucijama

u kojima mogu potražiti stručnu pomoć. Time je osigurana jednaka dostupnost službi za mentalno zdravlje i njihovih programa svim korisnicima, bilo da se radi o poteškoćama mentalnog zdravlja i svakodnevnog funkcioniranja, ili želji za aktivnijim radom na vlastitom mentalnom zdravlju i vještinama.

Epoha zdravlja

Glasilo Hrvatske mreže zdravih gradova

Izdaje

Hrvatska mreža zdravih gradova

Predsjednica HMZG

Prof. dr. Selma Šogorić ssogoric@snz.hr

Glavna urednica

Prof. dr. Selma Šogorić; ssogoric@snz.hr

Odgovorni urednik

Branko Šimat; branko.simat@gmail.com

Tajnica redakcije

Ana Petrić; apetric.snz@gmail.com

Lektorica

Nataša Jakob, prof.; natasa.jakob@skole.hr

Redakcija:

Sveučilište u Zagrebu, Medicinski fakultet, ŠNZ »Andrija Štampar«, Rockefellerova 4 10000 Zagreb, telefon 4590 102
List izlazi periodično. Rukopise i fotografije ne vraćamo. Glasilo je otvoreno za suradnju. Prilozi se ne honoriraju.

Priprema i tisak

Denona d.o.o.

Naklada

300 primjeraka